

■ Països amb conflicte armat. (Indicador núm. 1)

1. Conflictes armats

- Durant el 2010 es van comptabilitzar 30 contextos de conflicte armat, la majoria a Àsia (12) i Àfrica (10), seguits per Europa (4), Orient Mitjà (3) i Amèrica (1).
- Respecte al 2009, la victòria militar de l'Exèrcit de Sri Lanka sobre l'LTTE i la reducció de les hostilitats a l'estat indi de Nagaland va fer que ambdós contextos deixessin de ser considerats conflictes armats. D'altra banda, l'increment de la violència a la república caucàsica del Daguestan va fer que s'incloués en la llista de conflictes armats.
- Els conflictes de més intensitat van ser els de l'Afganistan, Colòmbia, l'Índia (CPI-M), l'Iraq, RD Congo (est), el Pakistan (nord-oest), Somàlia, el Sudan (Darfur) i Uganda.
- Com en anys anteriors, la gran majoria de conflictes van ser provocats per demandes de més autogovern i per la lluita per accedir al Govern o subvertir el sistema.
- El conflicte de Somàlia va atreure l'atenció de la comunitat internacional com a conseqüència dels atemptats d'Al-Shabab a Kampala, la capital ugandesa.
- Es va agreujar la situació al nord del Caucas i la insurrecció va fer efectiva la seva amenaça de cometre atacs a altres zones de Rússia, amb un doble atemptat suïcida que va matar 38 persones a Moscou.

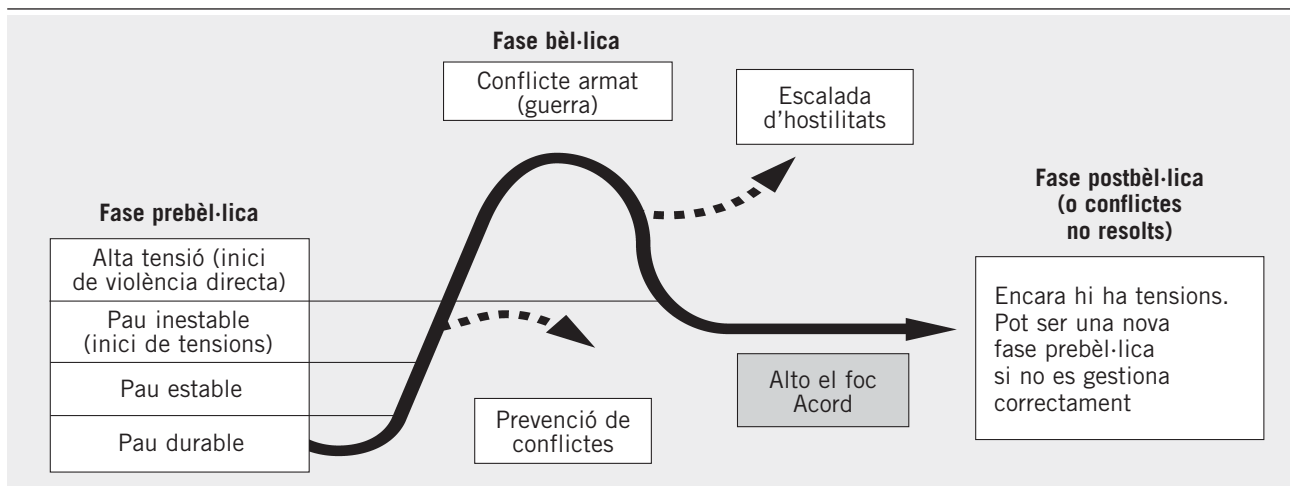
En aquest capítol s'analitzen els conflictes armats que van tenir lloc al llarg de l'any 2010 (indicador núm. 1).¹ El capítol té tres apartats principals, a més de la definició que s'exposa a continuació i del mapa al principi del capítol, en el qual s'assenyalen els conflictes actius del 2010. A la primera part s'analitzen les tendències globals dels conflictes armats el 2010. A la segona es descriuen l'evolució i els esdeveniments més rellevants de cada conflicte armat durant l'any. A l'última part s'aborden algunes qüestions vinculades a la conflictivitat armada, com els embargaments d'armes o les missions internacionals.

1.1. Conflictes armats: definició

S'entén per **conflicte armat** tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars que tenen objectius percebuts com a incompatibles, en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any i/o un greu impacte al territori (destrucció d'infraestructures o de la natura) i la seguretat humana (per exemple població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disrupció dels serveis bàsics); b) busca la consecució d'objectius diferenciats dels de la delinqüència comuna, i normalment vinculats:

- a demandes d'autodeterminació i autogovern, o a aspiracions identitàries;
- a l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat, o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en tots dos casos motiva la lluita per accedir o erosionar el poder;
- al control dels recursos o del territori.

Figura 1.1. Etapes dels conflictes

1. Vegeu l'annex 1 (Taula de països i indicadors i descripció dels indicadors).

Taula 1.1. Resum dels conflictes armats l'any 2010

Conflicte ² -inici-	Tipologia ³	Actors principals ⁴	Intensitat ⁵
			Evolució ⁶
Àfrica			
Algèria -1992-	Intern internacionalitzat	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magreb Islàmic (AQMI), Governos de Mauritània, Malí i Níger	2
	Sistema		=
Txad -2006-	Intern internacionalitzat	Govern, coalicions de grups armats (UFR, ANCD, MONASAP), milícies sudaneses <i>janjaweed</i> , Sudan, França	1
	Govern		↓
Etiòpia (Ogaden) -2007-	Intern internacionalitzat	Govern, ONLF, OLF, milícies progovernamentals	2
	Autogovern, Identitat		=
Nigèria (Delta del Níger) -2001-	Intern	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, Joint Revolutionary Council, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, grups i companyies de seguretat privada	1
	Recursos, Identitat		↓
R. Centreafricana -2006-	Intern internacionalitzat	Govern, APRD, UFDR, escissions de l'UFDR (FURCA, MLCJ), FDPC, CPJP, França, Txad, FOMUC, MINURCAT, grup armat ugandès LRA, i assaltadors de camins (zaraguines)	1
	Govern		=
RD Congo (est) -1998-	Intern internacionalitzat	Govern, milícies Mai-Mai, FDLR, FDLR-RUD, CNDP, FRF, PARECO, APCLS, grups armats d'Ituri, grup armat d'oposició burundès FNL, grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA, Rwanda, MONUC.	3
	Identitat, Govern, Recursos		=
Somàlia -1988-	Intern internacionalitzat	Nou Govern Federal de Transició (GFT) –al qual s'ha unit la facció moderada de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS)– amb suport d'Ahl as-Sunna wal-Jama'a, senyors de la guerra, Etiòpia, Estats Units, AMISOM, facció radical de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS), formada per part de la Unió dels Tribunals Islàmics (UTI), Hizbul Islam, al-Shabab i amb el suport d'Eritrea	3
	Govern		=
Sudan (Darfur) -2003-	Intern Internacionalitzat	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , JEM, diverses faccions del SLA i altres grups armats, Txad	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		=
Sudan (meridional) -2009-	Intern	Milícies de comunitats ètniques, Govern d'unitat nacional, Govern semiautònom del Sudan Meridional, partits polítics del sud	2
	Territori, Recursos, Autogovern		↓
Uganda (nord) -1986-	Intern internacionalitzat	Forces Armades ugandeses, centreafricanes, congolese i del Govern semiautònom del Sudan Meridional (SPLA), milícies progovernamentals de la RD Congo i del Sudan Meridional, LRA	3
	Autogovern, Identitat		=
Amèrica			
Colòmbia -1964-	Intern internacionalitzat	Govern, FARC, ELN, grups paramilitars	3
	Sistema		=
Àsia			
Afganistan -2001-	Intern internacionalitzat	Govern, coalició internacional (liderada pels Estats Units), ISAF (OTAN), milícies talibanes, senyors de la guerra	3
	Sistema		↑
Filipines (NPA) -1969-	Intern	Govern, NPA	1
	Sistema		=
Filipines (Mindanao-MILF) -1978-	Intern	Govern, MILF	1
	Autogovern, Identitat		↓
Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf) -1991-	Intern internacionalitzat	Govern, Abu Sayyaf	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↓
Índia (Assam) -1983-	Intern internacionalitzat	Govern, ULFA, DHD, Black Widow, NDFB	1
	Autogovern, Identitat		↓

Conflicte -inici-	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució
Àsia			
Índia (Jammu i Caixmir) -1989-	Intern internacionalitzat	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	2
	Autogovern, Identitat		=
Índia (Manipur) -1982-	Intern	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA, KYKL, RPF	1
	Autogovern, Identitat		↓
Índia (CPI-M) -1967-	Intern	Govern, CPI-M (naxalites)	3
	Sistema		↑
Myanmar -1948-	Intern	Govern, grups armats (KNU/KNLA, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNPLAC, SSNPLO)	1
	Autogovern, Identitat		=
Pakistan (Balutxistan) -2005-	Intern	Govern, BLA, BRA y BLF	2
	Autogovern, Recursos		=
Pakistan (nord-oest) -2001-	Intern internacionalitzat	Govern, milícies talibanes, milícies tribals, Estats Units	3
	Sistema		↑
Tailàndia (sud) -2004-	Intern	Govern, grups armats d'oposició secessionistes	2
	Autogovern, Identitat		=
Europa			
Rússia (Txetxènia) -1999-	Intern	Govern federal rus, Govern de la república de Txetxènia, grups armats d'oposició	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↑
Rússia (Daguestan) -2010-	Intern	Govern federal rus, Govern de la república de Daguestan, grups armats d'oposició	1
	Sistema, Autogovern, Identitat		↑
Rússia (Ingúixia) -2008-	Intern	Govern federal rus, Govern de la república d'Ingúixia, grups armats d'oposició (Jamaat Ingush)	1
	Sistema, Autogovern, Identitat		↓
Turquia (sud-est) -1984-	Intern internacionalitzat	Govern, PKK, TAK	2
	Autogovern, Identitat		↑
Orient Mitjà			
Iraq -2003-	Intern internacionalitzat	Govern, coalició internacional liderada per Estats Units/Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs, al-Qaida	3
	Sistema, Govern, Recursos		=
Israel-Palestina -2000-	Internacional	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'Al Aqsa), Hamàs (Brigades Ezzedin al Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular	1
	Autogovern, Identitat, Territori		↓
Iemen -2004-	Intern internacionalitzat	Govern, seguidors del clergue al-Houthi (al-Shabab al-Mumen), Aràbia Saudita	2
	Sistema		=

1: intensitat baixa; 2: intensitat mitjana; 3: intensitat alta;

↑ : escalada de la violència; ↓ : reducció de la violència ; = : sense canvis.

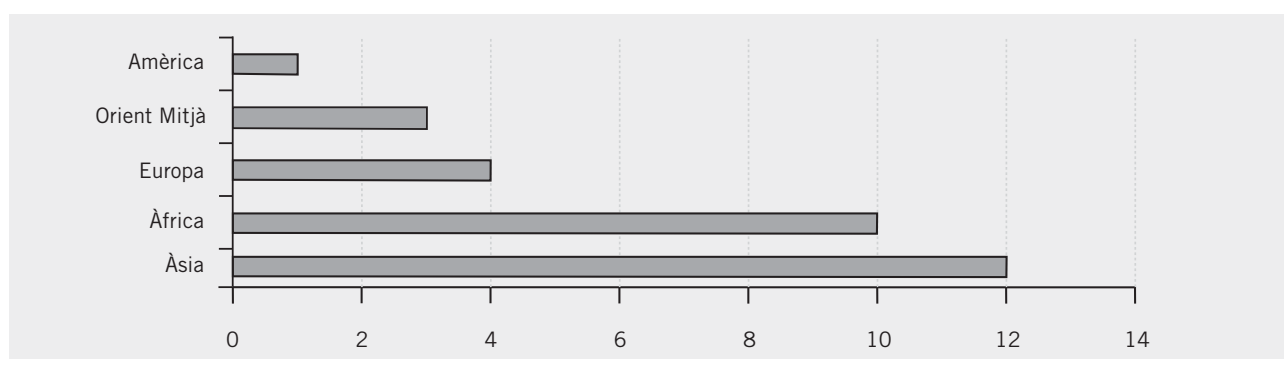
- En aquesta columna s'assenyalen els estats en què hi ha conflictes armats, i entre parèntesi es mostra la regió dins de l'Estat on té lloc el conflicte o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. L'última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'un conflicte armat en un mateix Estat o en un mateix territori d'un Estat, per tal de diferenciar-los.
- L'informe classifica i analitza els conflictes armats a partir d'una doble tipologia, que aborda d'una banda les causes o la incompatibilitat d'interessos i, de l'altra, la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, se'n poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un govern (Govern), la qual cosa en tots dos casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, els conflictes armats poden

1.2. Conflictes armats: tendències globals el 2010

El 2010 es van comptabilitzar 30 conflictes armats, una xifra pràcticament idèntica a la dels últims anys. Respecte al 2009, la victòria militar aquest any de l'Exèrcit de Sri Lanka sobre l'LTTE i la reducció de les hostilitats a l'estat indi de Nagaland va fer que ambdós contextos deixessin de ser considerats com a conflictes armats del 2010. D'altra banda, l'augment significatiu de la violència a la república caucàsica del Daguestan va fer que aquest s'inclogués a la llista de conflictes armats. La gran majoria dels conflictes armats van tenir lloc a Àsia (12) i Àfrica (10), seguits d'Europa (4), Orient Mitjà (3) i Amèrica (1). Tots els conflictes, a excepció de la disputa entre Israel i Palestina,⁷ van ser interns (12) o interns internacionalitzats (17). Alguns dels factors vinculats a la internacionalització de conflictes interns són, entre d'altres, la intervenció de paï-

sos tercers –Etiòpia a Somàlia, el Txad a la R. Centreafricana–, l'anomenada lluita global contra el terrorisme –els Estats Units a l'Afganistan, el Pakistan, Somàlia, el Iemen o les Filipines–, la participació significativa de combatents estrangers en determinats conflictes –l'Iraq o l'Afganistan–, la creixent entrada en combat per part d'operacions de manteniment de la pau –l'AMISOM a Somàlia o la MONUC a la RD Congo– o la utilització del territori de països veïns per part de grups armats d'oposició –l'LRA al Sudan, R. Centreafricana o RD Congo, les guerrilles txadianes a Darfur, l'ONLF etiop a Somàlia, els grups armats somalis a Etiòpia o AQMI a la regió del Magrib. La durada mitjana dels conflictes armats el 2010 va ser d'uns 17 anys, encara que aquesta dada s'ha de relativitzar per la dificultat de posar una data exacta a l'inici de la fase armada d'un conflicte i per l'elevat nombre de conflictes armats actuals que han patit cicles de violència amb anterioritat, com ara Israel-Palestina, l'Iraq, Tailàndia (sud), el Sudan (meridional) o l'Afganistan. En tots els casos analitzats en

Gràfic 1.1. Distribució regional del nombre de conflictes armats

ser interns, interns internacionalitzats o internacionals. Es considera conflicte armat intern l'enfrontament protagonitzat per actors armats del mateix Estat que operen exclusivament a i des de l'Estat. En segon lloc, s'entén per conflicte armat intern internacionalitzat aquell en el qual alguna de les parts contendents és forana, o quan l'enfrontament s'estén al territori de països veïns. Per considerar un conflicte armat intern internacionalitzat també es té en compte si els grups armats tenen les bases militars als països veïns, en connivència amb altres Estats, des dels quals llancen els atacs. Finalment, s'entén per conflicte internacional aquell en el qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països. D'altra banda, cal tenir en compte que la majoria dels conflictes armats actuals tenen una important dimensió i influència regional o internacional, a causa, entre altres factors, dels fluxos de persones refugiades, del comerç d'armes, dels interessos econòmics o polítics (com ara l'explotació legal o il·legal de recursos) que els països veïns tenen al conflicte, de la participació de combatents estrangers o del suport logístic i militar proporcionat per altres estats.

4. Els actors principals que intervenen en els conflictes i participen directament a les hostilitats conformen una amalgama d'actors armats regulars o irregulars. Els conflictes sol protagonitzar-los el Govern, o les seves Forces Armades, contra un o diversos grups armats d'oposició, però també poden incloure altres grups no regulars, com ara clans, guerrilles, senyors de la guerra, grups armats oposats entre ells o milícies de comunitats ètniques o religioses. Encara que l'instrument bèl·lic que més utilitzen els actors és l'armament convencional i, en particular, les armes lleugeres (que són les causants del 90% de les víctimes mortals dels conflictes), en molts casos s'empren altres mitjans, com atacs suïcides, atemptats i violència sexual; fins i tot la gana és utilitzada com a instrument de guerra.
5. La intensitat d'un conflicte armat (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució trimestral (escalada de la violència, reducció de la violència, sense canvis) s'avaluen principalment a partir de la seva mortalitat (nombre de víctimes) i impacte en la població i territori. Alhora, hi ha altres dimensions que han de ser considerades, com la sistematització i la freqüència de la violència o la complexitat de la disputa bèl·lica (la complexitat està normalment vinculada al nombre i la fragmentació dels actors involucrats, al grau d'institucionalització i capacitat de l'Estat i al grau d'internacionalització del conflicte, i també a l'elasticitat dels objectius i a la voluntat política de les parts per aconseguir acords). Per tant, se solen considerar conflictes armats d'alta intensitat aquells que causen més de 1.000 víctimes mortals anuals i que, a més, afecten normalment porcions significatives del territori i la població i impliquen un nombre important d'actors (que estableixen interaccions d'aliança, confrontació o coexistència tàctica entre ells). Els conflictes de mitjana i baixa intensitat, en els quals es registren més de 100 víctimes mortals anuals, presenten les característiques esmentades tot i que amb menys presència i abast. Es considera que un conflicte armat acaba quan hi ha una reducció significativa i sostinguda de les hostilitats armades, sia per victòria militar, acord entre els actors enfrontats, desmobilització d'una de les parts, o sia perquè una de les parts enfrontades renuncia a la lluita armada o la limita notablement com a estratègia per a la consecució dels objectius. Cap d'aquestes opcions no significa necessàriament la superació de les causes de fons del conflicte armat ni tanca la possibilitat d'un ressorgiment de la violència. La cessació temporal d'hostilitats, formal o tàcita, no implica necessàriament el final del conflicte armat.
6. En aquesta columna es compara l'evolució dels esdeveniments del trimestre actual amb les de l'anterior, i el símbol d'escalada de la violència (↑) apareix si la situació general del conflicte durant el trimestre actual és més greu que la del període anterior, el de reducció de la violència (↓) si és millor i el de sense canvis (=) si no ha experimentat canvis significatius.
7. Tot i que Palestina (l'Autoritat Nacional Palestina és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori) no és un Estat reconegut internacionalment, el conflicte entre Israel i Palestina es considera «internacional» i no «intern» en tractar-se d'un territori ocupat il·legalment i la pretesa pertinença a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.

aquest apartat, l'Estat va ser una de les parts contendents, encara que en nombrosos conflictes es van produir enfrontaments freqüents entre actors armats no estatals i es van registrar alts nivells de violència intercomunitària.

Pel que fa a les causes dels conflictes, cal destacar que gairebé dues terceres parts d'aquests (18 de 30) estan vinculats a demandes d'autogovern i qüestions identitàries. Aquest tipus de conflictes van ser especialment rellevants a Àsia i a Europa. D'altra banda, hi ha 15 casos en què la incompatibilitat principal està vinculada a l'oposició a un determinat Govern o al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat. En sis casos –l'Iraq, el Txad, R. Centreafricana, RD Congo (est), Somàlia i el Sudan (meridional)–, la major part a Àfrica, el conflicte tenia com a causa principal l'accés al Govern. En alguns d'aquests casos, els grups armats no disposen de la capacitat bèl·lica suficient per prendre el poder, però continuen amb la seva activitat armada per erosionar el Govern, per mantenir actives i visibles les seves demandes de fons o simplement per expressar la seva oposició al Govern. D'altra banda, hi va haver diversos casos en què la subversió del sistema (i no només l'oposició al Govern) motivava l'acció armada de grups insurgents. En alguns casos, com a Colòmbia (FARC i ELN), les Filipines (NPA) i l'Índia (CPI-M), la insurgència advoca per l'establiment d'un sistema polític i econòmic de tipus socialista. Els grups esmentats van iniciar la lluita armada els anys seixanta i actualment són dels més antics del món. En la mateixa tipologia de conflictes provocats per l'oposició al sistema, hi ha un nombre significatiu de casos en què algunes de les parts contendents han explicat la seva intenció de crear un Estat islàmic o d'introduir elements essencials de la llei islàmica en les institucions i la legislació de l'Estat –Algèria, l'Afganistan, les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), l'Iraq, el Pakistan (nord-oest), Rússia (Txetxènia), Rússia (Ingúixia), Rússia (Daguestan), Somàlia i el Iemen. Alguns d'aquests conflictes tenen una clara dimensió internacional, bé sigui per la intervenció militar de països tercers –com ara les intervencions militars d'Etiòpia a Somàlia o dels Estats Units a l'Iraq, l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest) o les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf)– o bé per la significativa presència de combatents forans en les files dels grups insurgents. En aquest sentit, els governs d'alguns d'aquests països han acusat els grups armats de formar

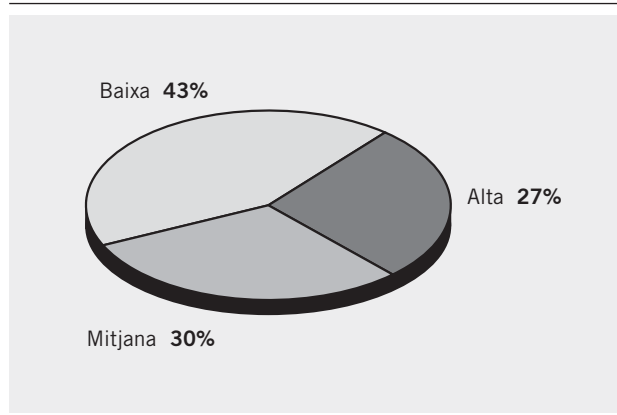
part d'al-Qaida o de mantenir-hi estrets vincles. Finalment, cal destacar aquells casos en què el control dels recursos o del territori és una causa fonamental de la disputa bèl·lica –l'Iraq, Nigèria (Delta del Níger), el Pakistan (Balutxistan), RD Congo (est), el Sudan (Darfur) i el Sudan (meridional)–, tot i que aquest factor és present en la pràctica totalitat de conflictes actuals i és un dels motius que alimenta, aguditza i perpetua les disputes.

Pel que fa a la intensitat, en nou casos –l'Afganistan, Colòmbia, l'Índia (CPI-M), l'Iraq, RD Congo (est), el Pakistan (nord-oest), Somàlia, el Sudan (Darfur) i Uganda (nord)– els alts nivells de violència van provocar la mort d'unes 1.000 persones, encara que en alguns d'aquests casos com l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest) o l'Iraq, la xifra de morts va ser molt més elevada. Vuit conflictes van registrar una intensitat mitjana –una xifra inferior a la de l'any anterior–, mentre que el nombre de conflictes amb una baixa intensitat (13) va augmentar respecte dels set del 2009. Això implica que en un bon nombre de conflictes les hostilitats respecte de l'any anterior es van reduir, com en els casos del Txad, Nigèria (Delta del Níger), el Sudan (meridional), les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), les Filipines (Mindanao-MILF), l'Índia (Assam), l'Índia (Manipur) o Rússia (Ingúixia). La major part dels conflictes actius (15) no van registrar canvis importants en la seva intensitat, mentre que la violència es va incrementar en sis casos –l'Afganistan, l'Índia (CPI-M), el Pakistan (nord-oest), Rússia (Txetxènia), Rússia (Daguestan) i Turquia (sud-est). Des del punt de vista regional, el Caucas Nord i la zona fronterera entre l'Afganistan i Pakistan (coneguda com a «AfPak») van ser dos dels escenaris en què es va produir un major augment de la violència.

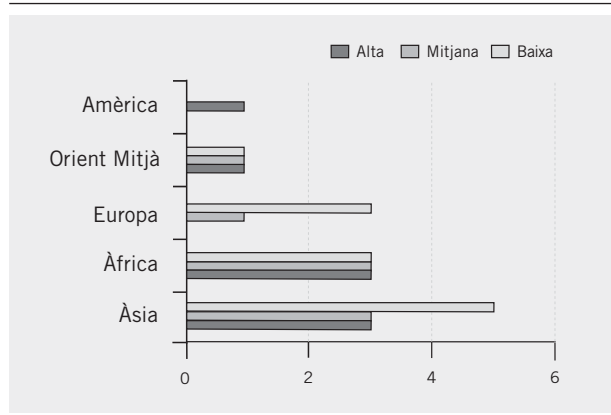
a) Tendències regionals

A Àfrica, dues de les característiques més rellevants dels conflictes que es produeixen són l'enorme fragmentació del nombre d'actors armats i la internacionalització de les dinàmiques del conflicte. Pel que fa al primer punt, cal esmentar que en la major part dels casos, el nombre d'actors armats implicats activament en les hostilitats s'eleva a més de 10, especialment per la presència de milícies de diferent tipus o per les escissions de grups armats. D'altra banda, cal destacar la

Gràfic 1.2. Intensitat dels conflictes armats

Gràfic 1.3. Intensitat per regions dels conflictes

dimensió regional o transnacional de molts conflictes africans, que s'explica principalment per la intervenció directa o encoberta per part de països veïns i per la presència de grups armats en països limítrofs. En aquest sentit, destaquen les clares vinculacions entre els conflictes de la R. Centreafricana, el Txad i el Sudan (Darfur), les incursions de les Forces Armades etiòps a Somàlia en suport del Govern Federal de Transició, l'activitat de grups armats d'origen rwandès a l'est de la RD Congo o la internacionalització del conflicte del nord d'Uganda provocada per l'expansió de les activitats de l'LRA al sud-est de la R. Centreafricana, el nord-est de la RD Congo i el sud-oest del Sudan.

Pel que fa a les causes, bona part **dels conflictes a Àfrica estan vinculats a la lluita per accedir al Govern** –el Txad, R. Centreafricana, Somàlia o el Sudan (meridional)– o fins i tot per modificar el tipus de sistema, com a Algèria. També hi ha diversos casos en què els greuges o les demandes per part de determinats grups culturals es tradueixen en peticions de més autogovern –com a Etiòpia (Ogaden), Uganda (nord) o el Sudan (Darfur)– o bé motiven enfrontaments comunitaris. Molts d'aquests enfrontaments, encara que es produeixin entre grups amb identitats col·lectives diferenciades, en el fons estan provocats per la competència o l'accés a determinats recursos i territoris, com a la RD Congo (est), el Sudan (meridional) o Nigèria (Delta del Niger). Pel que fa a la intensitat dels conflictes, el continent africà té alguns dels casos més mortífers de tot el planeta, com els casos de la RD Congo (est), Somàlia, el Sudan (Darfur) o Uganda (sud). No obstant això, cal assenyalar que durant l'any 2010 les hostilitats no van augmentar de forma significativa i, en termes generals, la situació de violència es va mantenir estable o, fins i tot, es va reduir respecte de l'any 2009. Finalment, cal destacar que a Àfrica més de la meitat dels conflictes s'han iniciat (o reiniciat) en l'última dècada, de manera que la durada mitjana dels conflictes (10 anys) és sensiblement inferior a la mitjana mundial (17 anys) i està clarament per sota de la d'Àsia, l'altre continent que alberga la major part dels conflictes armats actius.

A **Àsia**, la totalitat dels conflictes estan vinculats a la lluita pel canvi de sistema sociopolític o, sobretot, a les demandes d'autogovern o de reconeixement identitari per part de determinats grups culturals i minories. En efecte, dos terços dels conflictes a Àsia estan motivats per demandes d'autodeterminació, ja siguin en forma de més autonomia, d'independència o de reconeixement de drets col·lectius. A més, hi ha cinc casos en què els grups armats lluiten per un canvi de sistema. En els casos de l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest) o el sud de les Filipines les motivacions per intentar subvertir el sistema són de tipus eminentment religiós, mentre que en els casos de l'Índia i les Filipines són de tipus polític i socioeconòmic. La major part dels conflictes a Àsia són interns, encara que alguns d'ells tenen, per diferents motius, una clara dimensió internacional –l'Afganistan, l'Índia (Jammu i Caixmir), el Pakistan (nord-

oest) o les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf). Destaca especialment la presència de tropes nord-americanes a l'Afganistan i el Pakistan –on són més nombroses i entren en combat de forma sistemàtica– o al sud de les Filipines –on mantenen una tasca més discreta de suport a les tasques de contrainsurgència contra Abu Sayyaf. **Una altra de les característiques de la conflictitat a Àsia és que hi ha alguns països, com l'Índia, les Filipines o el Pakistan, que alberguen diversos conflictes armats, amb diferents causes, dinàmiques de guerra i localitzacions en el territori.** La mitjana de durada dels conflictes a l'Àsia supera els 25 anys i és clarament la més alta del món. En aquest sentit, cal destacar que a Àsia operen algunes de les insurreccions més antigues del planeta, com la KNU a Myanmar o els grups armats comunistes CPI-M i NPA, actius des dels anys seixanta a l'Índia i les Filipines, respectivament. Els motius per explicar la llarga durada dels conflictes a Àsia són variats i complexos, però segurament tenen relació amb la dificultat per resoldre disputes vinculades a la identitat, l'autodeterminació i la formació de l'Estat –cal recordar que la descolonització a Àsia es va iniciar abans que a Àfrica. A més, el fet que la presència d'actors internacionals en tasques de facilitació i mediació sigui inferior a la d'altres regions del planeta podria dificultar la construcció de ponts de diàleg i negociació en alguns d'aquests conflictes i, per tant, minvar les seves possibilitats de resolució.

La meitat dels conflictes a Àsia tenen una intensitat baixa, encara que cal destacar que tres dels conflictes de més intensitat del món –l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest) i l'Índia (CPI-M)– tenen lloc al continent asiàtic. A més, en aquests tres casos, es va registrar durant el 2010 un augment substancial de la violència. D'altra banda, però, es va produir una disminució de la violència en regions com el nord-est de l'Índia o el sud de les Filipines.⁸ Excepte en el cas del MILF, que té un acord d'alto el foc amb el Govern filipí, la reducció de la violència en aquests casos esmentats té relació amb l'escassa capacitat bèl·lica dels grups armats. En aquest sentit, convé assenyalar que al continent asiàtic hi ha nombrosos grups que es caracteritzen per una enorme fragmentació i una escassa capacitat militar i implantació territorial –les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), l'Índia (Assam), l'Índia (Nagaland), Myanmar o Tailàndia (sud)–, però alhora també hi ha grups armats amb una gran capacitat bèl·lica i, fins i tot, de control territorial –el CPI-M a l'Índia, l'NPA i el MILF a les Filipines, els talibans a l'Afganistan o el Pakistan o l'LTTE a Sri Lanka abans de ser derrotat durant els primers mesos del 2009. Més enllà del qualificatiu de terroristes que pràcticament tots els governs utilitzen per denominar als seus respectius grups armats d'oposició, cal destacar que en alguns casos –com l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest), l'Índia (Jammu i Caixmir) o les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf)–, els governs vinculen estretament les seves estratègies de contrainsurgència a l'anomenada lluita global contra el terrorisme, de la qual obtenen legitimitat política i, en alguns casos, suport econòmic i militar.

8. Com ja s'ha comentat anteriorment, la reducció sostinguda de la violència a l'estat indi de Nagaland i la fi més dràstica i sobtada de les hostilitats en el cas de Sri Lanka van fer que els dos casos passessin a ser analitzats en el capítol de Tensions.

Pel que fa als conflictes armats en la resta de continents, el conflicte a Colòmbia continua sent un dels més llargs i letals de tot el món, amb un gran impacte en la població civil en termes de mortalitat i desplaçament forçat i amb alts índexs de violència en diverses regions del país. A **Europa**, el principal escenari de conflictitat va continuar sent Turquia i el Caucas nord. Els quatre conflictes de la regió van estar alimentats per les reivindicacions identitàries i de més autogovern dels grups armats. A diferència del PKK a Turquia, les reivindicacions dels grups insurgents de les repúbliques russes caucàsiques tenien, a més, un clar component religiós i incloïen la instauració d'estructures polítiques i sistemes legals de tipus islàmic. Malgrat les diferències entre el Daguestan, Ingúixia i Txetxènia en termes de composició demogràfica, història i objectius de la lluita armada, les dinàmiques de conflicte en les tres repúbliques tenen diversos aspectes en comú, com el *modus operandi* dels nombrosos grups armats actius o les operacions de contrainsurgència impulsades per Moscou. No obstant això, mentre que el 2010 la violència es va incrementar a Txetxènia i Daguestan, a Ingúixia es van reduir les hostilitats. A Turquia, la violència entre l'Exèrcit i el PKK es va incrementar malgrat els contactes exploratoris entre les parts i de l'alto el foc anunciat pel PKK a l'agost.

Finalment, en els tres conflictes armats a l'**Orient Mitjà**, els índexs de violència es van mantenir estables respecte al 2009, encara que amb diferències d'intensitat notables en cadascun dels casos. Així, l'Iraq, va continuar sent un dels conflictes armats més letals de tot el món, amb xifres de mortalitat superiors a les 4.000 persones. Els Estats Units van reduir substancialment la presència de les seves tropes al país, mentre que les Forces Armades iraquianes van advertir que no estarien disposades a fer-se càrrec de la seguretat fins d'aquí a una dècada. Al Iemen, tot i l'acostament entre les parts impulsat pel Govern de Qatar, la violència va tenir un seriós impacte sobre la població en termes de mortalitat i desplaçament forçós, de manera que organitzacions de drets humans van exigir la investigació de presumptes crims de guerra comesos per les parts bel·ligerants. El conflicte entre Israel i Palestina va ser el de menor intensitat de la regió pel que fa a víctimes mortals. Però, és un dels conflictes amb més capacitat de desestabilització regional i durant el 2010 van persistir la manca d'avenços en el diàleg entre les parts, els enfrontaments armats, els atacs aeris sobre Gaza i les restriccions d'accés als béns de primera necessitat i l'ajuda humanitària, uns fets que van provocar un greu impacte sobre la població civil.

1.3. Conflictes armats: evolució anual per regions

Àfrica

a) Àfrica Occidental

Nigèria (Delta del Níger)	
Inici:	2001
Tipologia:	Recursos, Identitat Intern
Actors:	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, Joint Revolutionary Council, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, grups de seguretat privada
Intensitat:	1
Evolució:	↓

Síntesi:

El conflicte al Delta del Níger és fruit de les demandes no satisfetes de control dels beneficis dels recursos petrolers que es produeixen en aquestes terres. Diversos grups armats, entre els quals destaca el MEND (ijaw), exigeixen compensacions per l'impacte que les indústries extractives tenen sobre el seu territori, a més de participar de manera més equitativa en el repartiment dels beneficis obtinguts de les explotacions i una descentralització més gran de l'Estat nigerià. Els atacs contra instal·lacions petroleres i llocs militars, a més del segrest de treballadors, són els mètodes utilitzats habitualment per la insurrecció. D'altra banda, aquesta situació ha provocat l'enfrontament entre les diferents comunitats que habiten la regió pel control sobre la terra i els recursos.

Durant l'any va persistir la inestabilitat i els lents avenços en el procés de pau a la regió del Delta del Níger. Goodluck Jonathan, president en funcions des del febrer, va ser nomenat cap de l'Estat després de la mort al maig del seu predecessor, Umaru Yar'Adua. L'hospitalització de Yar'Adua des de novembre de 2009 va generar un buit de poder que va paraitzar el procés de pau, fet que va provocar la suspensió de la declaració d'alto el foc per part del MEND al gener. Posteriorment, es van produir accions violentes de caràcter esporàdic, com les que van tenir lloc a mitjan març, quan el MEND va reivindicar la detonació de dos cotxes bomba i, posteriorment, al juny, quan va assenyalar que s'havia enfrontat a una unitat militar governamental de la Joint Task Force (JTF) a l'estat del Delta. D'altra banda, a final d'agost es va confirmar **la mort d'un dels líders del MEND i de les bandes cults del Delta del Níger, Soboma George**, després de ser atacat a Port Harcourt (estat de Rivers). El MEND va acusar el Govern de la mort del líder i va criticar la seva inoperància i la seva incapacitat de protegir les persones que s'havien compromès amb l'amnistia. Una altra de les hipòtesis va ser la creixent tensió preelectoral de cara a les presidencials de gener de 2011 i l'ús dels *cults*⁹ per part dels polítics locals per acovardir opositors. Posteriorment, es van produir dues explosions durant la celebració del dia de

9. Les bandes *cults* a Nigèria són confraries sorgides inicialment en l'àmbit universitari durant els anys setanta; posteriorment s'han vinculat a activitats criminals i a la violència política al país.

la independència, l'1 d'octubre, a Abuja, que van provocar la mort de 12 persones. El MEND havia amenaçat prèviament amb la detonació de diverses bombes, i encara que al principi el grup va desmentir tenir responsabilitat en els fets, ja que diversos líders van condemnar l'atemptat, a mitjan octubre va amenaçar amb un nou atac. El mateix president Goodluck Jonathan va desmentir que el MEND estigués darrere d'aquest atac. L'atemptat podria estar vinculat a la mort de Soboma George i els retards en la implementació del programa de desarmament. Un dels líders del MEND, Henry Okah, va ser arrestat a Sud-àfrica acusat de ser el responsable dels fets. Aquest atac va ser el primer a la capital del país i podria posar en risc el procés de pau i suposar el retorn a les hostilitats. Finalment, cal destacar que es van continuar produint segrestos i assalts a les plataformes petrolieres del Delta durant tot l'any.

b) Banya d'Àfrica

Etiòpia (Ogaden)	
Inici:	2007
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, ONLF, OLF, milícies progovernamentals, UWSLF
Intensitat:	2
Evolució:	=

Síntesi:

Etiòpia és objecte de moviments de caràcter secessionista o de resistència al poder central des dels anys setanta. L'ONLF va sorgir el 1984 i opera a la regió etiòp d'Ogaden, al sud-est del país, per exigir un grau més alt d'autonomia per a la comunitat somali que habita aquesta regió. En diverses ocasions l'ONLF ha portat a terme activitats insurgents més enllà de la regió d'Ogaden, en col·laboració amb l'OLF, que exigeix al Govern una major autonomia de la regió d'Oròmia des de 1973. El Govern somali ha donat suport a l'ONLF contra Etiòpia, amb qui es va enfrontar pel control de la regió entre 1977 i 1978, guerra en la qual Etiòpia va derrotar Somàlia. La fi de la guerra entre Eritrea i Etiòpia el 2000 va suposar l'increment de les operacions del Govern per posar fi a la insurrecció a Ogaden, i després de les eleccions celebrades l'any 2005, els enfrontaments entre les Forces Armades i l'ONLF han anat augmentant.

Durant l'any **van persistir les informacions sobre accions bèl·liques per part de l'ONLF, l'Exèrcit i les milícies progovernamentals**. Les forces de seguretat van dur a terme accions contra la població civil acusada de col·laborar amb el grup insurgent, encara que els mitjans de comunicació independents només van poder accedir a les zones on el Govern va donar permís i en companyia de les seves forces de seguretat. Una de les accions més destacades de l'any va ser la confirmació per part de Somalilàndia del **desembarcament d'entre 200 i 700 milicians ogadeni** a les seves costes, a la regió d'Awdal. Aquesta informació sobre el desembarcament va ser ratificada per Etiòpia, que va afegir que aquest

contingent, d'uns 200 membres, hauria rebut suport i formació d'Eritrea i s'hauria lliurat a les forces de seguretat etiòps després de durs combats en què haurien mort uns 130 combatents, informació desmentida per l'ONLF. Aquest fet va confirmar la **progressiva internacionalització del conflicte** i va fer visible l'abast de les operacions que porten a terme ambdues parts. També es va tenir constància de **l'entrada de fins a un miler de militars etiòps a Somalilàndia**, segons fonts locals, que haurien rebut el suport militar de les autoritats locals per intentar neutralitzar l'ONLF. Aquestes mateixes fonts van reconèixer l'existència d'enfrontaments entre les forces etiòps i unitats de l'ONLF en diverses localitats d'Ogaden.

D'altra banda, cal assenyalar la signatura de l'acord de pau **entre el grup islamista UWSLF i el Govern** al juliol, que va posar fi a dècades de disputes. L'ONLF, principal grup insurgent de la regió i rival de l'UWSLF, va treure importància a l'acord i va destacar que aquest grup no tenia base de suport a Ogaden, i que la signatura responia a l'estratègia del Govern de mostrar una imatge de compromís amb la pau, tot i que els fets sobre el terreny ho van desmentir. No obstant això, al juny el Govern va informar de contactes amb l'ONLF i **el 12 d'octubre les autoritats i una facció dissident del grup ogadeni, liderada per Salahdin Abdurrahman Maow, van arribar a un acord**.¹⁰ El pacte va establir una amnistia per als membres del grup i la seva transformació en partit polític. No obstant això, una part de l'ONLF va continuar la lluita armada, i ambdues faccions es van considerar el principal nucli de la insurrecció i van qualificar l'altra part d'irrellevant. El portaveu de la facció activa de l'ONLF, Abderrahman Mahadi, va assenyalar que l'acord no tindria efectes perceptibles sobre el terreny. En compliment del pacte, les autoritats etiòps van anunciar l'alliberament d'un nombre indeterminat de rebels. Posteriorment, la facció activa de l'ONLF va anunciar diverses ofensives contra l'Exèrcit, que haurien causat nombroses víctimes mortals.

Somàlia	
Inici:	1988
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Nou Govern Federal de Transició (GFT) –al qual s'ha unit la facció moderada de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS)– amb el suport d'Ahl as-Sunna wal-Jama'a, senyors de la guerra, Etiòpia, Estats Units, AMISOM, facció radical de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS) –formada per part dels Tribunals Islàmics (UTI), Hizbul Islam i Al-Shabab– i amb el suport d'Eritrea.
Intensitat:	3
Evolució:	=

Síntesi:

El conflicte armat i l'absència d'autoritat central efectiva al país té els seus orígens l'any 1988, quan una coalició de

10. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

grups opositors es va rebel·lar contra el poder dictatorial de Siad Barre i tres anys després van aconseguir enderrocar-lo. Aquesta situació va donar pas a una nova lluita dintre d'aquesta coalició per ocupar el buit de poder, que ha provocat la destrucció del país i la mort de més de 300.000 persones des de 1991, malgrat la fracassada intervenció internacional de principi dels noranta. Els diversos processos de pau per intentar instaurar una autoritat central han ensopagat amb nombroses dificultats, entre les quals destaquen els greuges entre els diferents clans i subclans que configuren l'estructura social somali, la ingerència d'Etiòpia i Eritrea, i el poder dels diversos senyors de la guerra. L'última iniciativa de pau va formar el GFT el 2004, que ha comptat amb el suport d'Etiòpia per intentar recuperar el control del país, parcialment en mans de la UTI. La facció moderada de la UTI s'ha unit al GFT i junts s'enfronten a les milícies de la facció radical de la UTI, que controlen part de la zona sud del país.

Durant l'any es van produir alguns canvis en la dinàmica del conflicte que podrien tenir greus conseqüències a curt i mitjà termini i suposen una **major internacionalització** del conflicte. La insurgència islamista va continuar duent a terme una creixent ofensiva contra les milícies del GFT i les tropes d'AMISOM. Aquestes van respondre bombardejant zones habitades per civils, fet que va incrementar el rebuig a la presència de les tropes estrangeres al país. A més de Mogadiscio, els enfrontaments van afectar a zones del centre i del sud del país. També es van produir combats entre al-Shabab i les autoritats de Puntlàndia, fet que va posar de manifest l'ampliació de les accions del grup armat cap al nord. Aquest increment respondria també als xocs directes entre al-Shabab i el moviment islamista moderat ASWJ –aliat del GFT des del març– que competeixen pel control de la regió de Galgadud, al centre del país. El fenomen d'internacionalització es va evidenciar amb la progressiva implicació de Kenya, amb l'anunci de la vinculació d'Al-Shabab a al-Qaida al febrer i amb la connexió entre la gihad de la Banya d'Àfrica i la gihad internacional. No obstant això, **documents filtrats per Wikileaks van revelar que els Estats Units reduïen la importància del suport de la gihad internacional a Somàlia**. Al mateix temps, les divisions en el si del GFT van forçar la dimissió del primer ministre Ali Shamarke i la seva substitució, després d'importantes tensions entre el sector del president del GFT i el del president del Parlament, Sharif Hassan. El president del GFT finalment va escollir com a nou primer ministre Mohammad Abdullahi Mohamed, àlies *Farmajo*, tecnòcrata no vinculat a la classe política i procedent de la diàspora.

No obstant això, els fets que van tenir més impacte van ser uns atemptats a Kampala (Uganda) al juliol reivindicats per Al-Shabab que van causar 76 víctimes mortals i una gran repercussió mediàtica. **Va ser la primera acció militar que el grup armat somali perpetrava fora de les fronteres de Somàlia**. Posteriorment, també es van produir alguns atemptats de menor envergadura a Kenya. Arran d'aquesta acció, la UA va convocar una cimera extraordinària a final de juliol en

què es va aprovar l'ampliació de l'AMISOM a uns 2.000 militars, aconseguint el màxim que estableix el seu mandat, 8.000 soldats. També la UA va ampliar les disposicions que permeten a la missió entrar en combat, una demanda llargament plantejada. Aquesta decisió s'uneix a la petició realitzada pel president somali, xeic Sharif Sheikh Ahmed, amb l'argument de la lluita contra el terrorisme, **d'ampliar la missió fins arribar als 20.000 militars** (acceptada per la IGAD i secundada per la UA). Aquesta proposta necessita el finançament de Nacions Unides i l'autorització del Consell de Seguretat. La UA també va expressar el seu desig d'imposar una zona d'exclusió aèria i un bloqueig naval. Finalment, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar al desembre un nou increment de tropes en un 50%, fins arribar als 12.000 militars. **Aquest increment podria suposar una greu escalada de la violència i la justificació de les accions d'Al-Shabab, grup cada cop més desacreditat, dividit i rebutjat per la població, i la reedició del clima de violència de principis dels noranta**. El Consell també va ampliar el mandat de la missió contra la pirateria en aigües somalis, que, fins al moment, ha estat un complet fracàs. Finalment, cal destacar el relleu del representant especial de l'ONU.

Sudan (Dardur)	
Inici:	2003
Tipologia:	Autogovern, Recursos, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , JEM, diverses faccions de l'SLA i altres grups armats
Intensitat:	3
Evolució:	=
Síntesi:	

El conflicte de Darfur sorgeix el 2003 entorn de demandes de més descentralització i desenvolupament de la regió per part de diversos grups insurgents, principalment SLA i JEM. El Govern va respondre a l'aixecament utilitzant les Forces Armades i les milícies àrabs *janjaweed*. La magnitud de la violència comesa per totes les parts contendents contra la població civil ha dut a considerar la possibilitat de l'existència d'un genocidi a la regió, on ja han mort 300.000 persones des de l'inici de les hostilitats segons Nacions Unides. Després de la signatura d'un acord de pau (DPA) entre el Govern i una facció de l'SLA el maig del 2006, la violència va augmentar, a més de generar la fragmentació dels grups d'oposició i un greu impacte regional pels desplaçaments de població, per la implicació sudanesa en el conflicte txadià i la implicació txadiana en el conflicte sudanès. La missió d'observació de la UA AMIS, creada el 2004, s'integra l'any 2007 en una missió conjunta UA/ONU, la UNAMID. Aquesta missió ha estat objecte de múltiples atacs, i és incapaç de complir amb el seu mandat de protegir la població civil i el personal humanitari.

Els elevats índexs de violència i inseguretat van persistir durant tot l'any en paral·lel a les diferents iniciatives i contactes pel que fa al procés de pau, que va roman-

dre estancat.¹¹ Tot i la signatura de l'acord d'alto el foc al febrer entre el Govern sudanès i el JEM, a l'abril es van reiniciar els combats. L'augment de la violència durant l'any no només va afectar a la població civil sinó que es va estendre als treballadors humanitaris i a la UNAMID, que van ser víctimes de segrestos, assalts i robatoris. Aquesta situació va forçar les agències humanitàries a reduir o suspendre les seves activitats a la zona en diverses ocasions durant tot l'any. La UNAMID va informar que només durant els mesos de maig i juny al voltant de 800 persones havien mort després de la reactivació de la violència. **Es van produir nombrosos atacs i enfrontaments als camps de desplaçats entre partidaris i detractors del procés de pau** pertanyents als diferents grups armats i milícies progovernamentals. L'últim informe del secretari general de l'ONU sobre la UNAMID va assenyalar a l'octubre que els enfrontaments entre el Govern i les forces insurgents havien desestabilitzat algunes àrees de la regió, i havien causat nous desplaçaments i impedit l'assistència humanitària, especialment a Jebel Marra, on el govern fins i tot va negar l'accés a la UNAMID. La presència d'armes lleugeres, la lluita per les terres i la tensió a les zones de recollida d'aigües van ser alguns dels motius principals pels quals es van continuar produint enfrontaments intercomunitaris a Darfur.

Al novembre, el cap de la UNAMID, Ibrahim Gambari, va alertar sobre l'augment de la violència a la regió a mesura que s'acostava el referèndum d'autodeterminació del sud del país. Alguns analistes van assenyalar que Khartoum podria intentar acabar amb la insurgència a Darfur abans que la possibilitat de la independència del sud dividís el país i que el pes relatiu de la regió occidental fos més gran al nord. En aquest sentit, el Govern va anunciar la seva voluntat d'arribar a un acord de pau per a Darfur abans que s'acabés l'any 2010, encara que els fets sobre el terreny no eren massa favorables. El JEM va reivindicar la llibertat de moviment per al seu líder, Khalil Ibrahim, per poder reiniciar el diàleg. Aquest es trobava a Líbia des que va ser expulsat del Txad al maig, quan intentava tornar a Darfur, com a conseqüència dels acords entre els governs txadià i sudanès assolits a principis d'any.¹² Per la seva banda, el líder d'una de les faccions més importants de l'SLA, Abdel Wahid al-Nur, va anunciar que es reuniria amb la cúpula de la seva formació a París per discutir una possible sortida política al conflicte de Darfur.

Sudan (meridional)	
Inici:	2009
Tipologia:	Territori, Recursos, Autogovern Intern
Actors:	Milícies de comunitats ètniques, Govern semiautònom del Sudan Meridional, Exèrcit del sud del Sudan (SPLA) partits polítics del sud

11. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

12. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

13. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

Intensitat: 2

Evolució: ↓

Síntesi:

Després de la signatura de l'acord de pau el 2005 entre el grup armat del sud SPLA i el Govern del Sudan, que va posar fi a un conflicte armat que va enfrontar el nord i el sud del país durant 20 anys, les rivalitats intercomunitàries a la zona meridional van reaparèixer en l'escenari de violència. Si bé els enfrontaments al principi es van cenyir als robatoris de bestiar entre comunitats enfrontades pel control de recursos i pastures, des de final de 2008 es va produir un canvi en el patró de violència, amb atacs directes a poblacions, morts de població civil i segrestos de menors. Des del Govern del Sudan Meridional es va acusar l'NCP, partit del president del Sudan, d'estar darrere de la violència, encara que diversos analistes van apuntar a la possibilitat que diferents grups polítics del sud estiguessin també interessats a mostrar la inviabilitat del projecte polític de l'SPLM, braç polític de l'antic grup armat, de cara al referèndum que decidiria sobre la secessió del sud respecte del nord previst per al 2011.

La situació al sud del país es va veure afectada per la celebració a l'abril de les primeres eleccions multipartidistes **des del 1986, enmig d'acusacions de frau i un clima general de violència i inseguretat**,¹³ i per la celebració el gener de 2011 del referèndum d'autodeterminació del sud, procés que generava temors sobre un possible esclat de violència. Encara que el clima de violència al sud va decaure en relació amb l'any anterior, segons va constatar la secretària general adjunta per a Afers Humanitaris de l'ONU, Valerie Amos, els conflictes intercomunitaris, els disturbis amb rerefons polític i els atacs per part de bandes armades –suposats membres de l'LRA ugandès– van impedir les operacions humanitàries a la zona. **Es va reduir la violència de caràcter intercomunitari** vinculada als robatoris de bestiar i la competència per la propietat de la terra, sobretot als estats d'Unity i Lakes. Tanmateix, va ser especialment preocupant el fet que el Govern del sud del Sudan decidís finançar milícies locals –els *Arrow Boys*– amb l'objectiu de combatre l'LRA. Nacions Unides va afirmar al setembre que des del gener havien mort almenys 700 persones i 152.000 haurien estat desplaçades per la violència.

Amb l'objectiu de reduir al màxim el clima de violència, el president del sud del Sudan, Salva Kiir, va concedir a mitjan octubre el perdó als oficials de l'Exèrcit que s'haguessin revoltat o enfrontat a les forces de l'SPLA abans o després de les eleccions d'abril. L'ordre va contemplar una amnistia per als membres de l'SPLA que es van revoltar després dels comicis –George Athor (Jonglei), Gatluak Gai (Unity) i David Yauyau (Jonglei)–, a més de Robert Gwang, el qual va dirigir un aixecament a la regió shilluk d'Upper Nile, i de Gabriel Tang, considerat com a principal responsable dels enfrontaments de Malakal (Alt Nil) de 2006 i 2008 que van provocar centenars de morts. **L'oferiment d'amnistia va**

respondre a un intent d'unificar posicions entre les múltiples sensibilitats polítiques del sud de cara al referèndum d'autodeterminació. A més, Salva Kiir va advertir del risc d'esclats de violència a gran escala si s'obstaculitzava el referèndum o si aquest patia retards.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

RD Congo (est)	
Inici:	1998
Tipologia:	Govern, Identitat, Recursos Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies Mai-Mai, FDLR, FDLR-RUD, CNDP, FRF, PARECO, APCLS, grups armats d'Ituri, grup armat d'oposició burundès FNL, grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA, Rwanda, MONUC
Intensitat:	3
Evolució:	=
Síntesi:	

L'actual conflicte té els seus orígens en el cop d'Estat que va portar a terme Laurent Desiré Kabila el 1996 contra Mobutu Sese Seko, que va culminar amb la cessió del poder per part d'aquest el 1997. Posteriorment, el 1998, Burundi, Rwanda i Uganda, juntament amb diversos grups armats, van intentar enderrocar Kabila, que va rebre el suport d'Angola, el Txad, Namíbia, el Sudan i Zimbabue, en una guerra que ha causat al voltant de cinc milions de víctimes mortals. El control i l'espoli dels recursos naturals han contribuït a la perpetuació del conflicte i a la presència de les Forces Armades estrangeres. La signatura d'un alto el foc el 1999, i de diversos acords de pau entre 2002 i 2003, va comportar la retirada de les tropes estrangeres i la configuració d'un Govern de transició i posteriorment un Govern electe, el 2006, però no va suposar la fi de la violència a l'est del país, a causa del paper de Rwanda i de la presència de faccions de grups no desmobilitzats i de les FDLR, responsable del genocidi de Rwanda el 1994.

La situació durant l'any es va caracteritzar per la persistència de la violència i la inseguretat com a conseqüència de l'inici al gener de l'Operació Amani Leo, en substitució de la controvertida Kimia II, en què la MONUC havia donat suport a l'Exèrcit, i en el marc de la qual els soldats congolesos van cometre greus violacions dels drets humans. 1.400 civils van morir a mans dels exèrcits de la RD Congo (FARDC), de Rwanda i dels grups armats durant l'Operació Kimia II l'any 2009, i

almenys **8.000 dones van ser violades** durant la campanya, segons la UNFPA.¹⁴ En el marc d'Amani Leo, **les FARDC també van rebre el suport de la MONUC per intentar neutralitzar el grup armat rwandès FDLR**. Aquesta nova operació es va centrar principalment en la província de Kivu Sud, tot i l'increment de la inestabilitat a Kivu Nord, tal com han assenyalat diverses fonts. L'organització Global Witness (GW) també va denunciar que **l'exgrup armat CNDP, integrat a les FARDC, controlava l'explotació dels recursos naturals a la zona. GW va afegir que el CNDP havia establert una xarxa d'extorsió i mantingut les antigues estructures de comandament i l'agenda política prèvia a la seva integració, i fins i tot un dels seus líders, Bosco Ntaganda, buscat pel TPI, estaria ocupant càrrecs de responsabilitat en l'operació.** L'International Crisis Group (ICG) va qualificar de fràgil l'aproximació militar per resoldre el conflicte.¹⁵ L'organització IDMC va denunciar l'augment del desplaçament intern durant els dos últims anys, que va arribar a l'octubre a la xifra de 1.710.000 de persones. Cal remarcar la creixent inestabilitat i les operacions militars a Ituri i contra l'LRA a Haut i Bas Uélé (província d'Orientale), les operacions militars a Beni contra el grup armat ugandès ADF / NALU (Kivu nord) i la reducció de la violència a la província d'Equateur.¹⁶

El president Joseph Kabila va forçar la retirada de la MONUC abans de les eleccions de 2011, i la missió va passar a denominar-se, a partir l'1 de juliol, Missió d'Estabilització de les Nacions Unides a la República Democràtica del Congo (MONUSCO). **La MONUSCO estarà desplegada fins al 30 de juny de 2011, i les seves tasques seran la protecció de la població civil i dels actors humanitaris.** L'OXFAM i la Harvard Humanitarian Initiative van assenyalar la persistència de la violència sexual com a arma de guerra i un augment de la violència sexual comesa per la població civil.¹⁷ El representant especial del secretari general de l'ONU, Roger Meece, va assenyalar que la MONUSCO era incapaç de garantir la protecció de la població civil amb el nombre de tropes i capacitats disponibles. En aquest sentit, es va produir un dels esdeveniments més greus dels últims anys que va posar en relleu aquesta situació: **entre final de juliol i principi d'agost es van cometre més de 300 violacions sexuals,¹⁸ principalment de dones i menors, per part de les FDLR i una milícia Mai-Mai a la regió de Walikale.** Els fets no van tenir resposta de la MONUSCO, tot i que havien tingut constància de moviments rebels a la zona. Finalment, cal destacar la publicació per part de l'OACNUDH de l'estudi més detallat fins ara sobre les violacions massives dels drets humans comesos al país entre 1993 i 2003 per part dels exèrcits de la regió,¹⁹ així com dels diversos grups

14. Vegeu el capítol 6 (Gènere).

15. International Crisis Group. *Congo: Pas de Stabilité au Kivu Malgré le Rapprochement avec le Rwanda*. Rapport Afrique n.º 165. Nairobi/Bruxelles: ICG, 16 de novembre de 2010. <<http://www.crisisgroup.org/fr/regions/afrique/afrique-centrale/rd-congo/165%20Congo%20Pas%20de%20stabilite%20au%20Kivu%20malgre%20le%20rapprochement%20avec%20le%20Rwanda.aspx>>

16. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

17. Harvard Humanitarian Initiative. *Now, The World Is Without Me*. Cambridge: HHI i Oxfam International, abril de 2010. <<http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/DRC-sexual-violence-2010-04.pdf>>

18. Vegeu el capítol 5 (Drets Humans) i el capítol 6 (Gènere).

19. L'informe va posar de manifest que tots els actors armats governamentals i no governamentals van cometre violacions massives dels drets humans contra la població civil i va recomanar la creació d'una nova comissió de veritat i reconciliació així com d'un tribunal de caràcter mixt que investigui la possibilitat que s'hagin comès actes de genocidi i crims contra la humanitat. Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans. *Rapport du Projet Mapping concernant les violations les plus graves des droits de l'homme et du droit international humanitaire commises entre mars 1993 et juin 2003 sud le territoire de la République Démocratique du Congo*. Ginebra: ACNUDH, agost de 2010. <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/ZR/DRC_MAPPING_REPORT_FINAL_FR.pdf>

armats locals o d'origen extern, amb el suport dels països veïns.²⁰ La inclusió d'informacions que poguessin ser qualificades de genocidi va provocar l'amenaça de Rwanda de retirar les seves tropes de la missió de manteniment de la pau de Darfur (Sudan).

R. Centreafricana	
Inici:	2006
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, APRD, UFDR, escissions de la UFDR (FURCA, MJLC), FDPC, França, FOMUC, MINURCAT grup armat ugandès LRA, zaraguines (assaltadors de camins)
Intensitat:	1
Evolució:	=

Síntesi:

Durant l'any 2006 la situació al país es va agreujar per l'increment de les activitats de diversos grups insurgents que denunciaven la falta de legitimitat del Govern de François Bozizé, producte d'un cop d'Estat contra el president Ange Félix Patassé entre els anys 2002 i 2003. El Govern de Bozizé ha estat acusat de mala gestió dels fons públics i de divisió de la nació. La insurrecció té dos fronts: en primer lloc, en la poblada zona centre i nord-oest del país, l'APRD, dirigit per Jean-Jacques Demafotuh, s'ha enfrontat al Govern de Bozizé i ha reivindicat un nou repartiment del poder polític. El segon front se situa al nord-est del país, on cal destacar l'escalada de les operacions d'insurrecció per part de la coalició de grups UFDR. A aquesta inestabilitat es va sumar l'aparició al nord-oest de nombroses bandes d'assaltadors de camins, coneguts com els zaraguines, i la presència del grup armat ugandès LRA al sud-est del país.

Les qüestions més destacades de l'any van ser la persistència de la inestabilitat i la violència a l'est, nord-est i sud-est, la retirada de la missió MINURCAT, i els lents avenços de cara a la celebració de les eleccions presidencials. El nord-est de la R. Centreafricana va continuar afectat per conflictes interètnics, bandidatge i activitats delictives transfrontereres, segons va assenyalar el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, al llarg de l'any. Les principals zones afectades van ser les prefectures de Vakaga i Haute Kotto (nord), encara que també es van produir accions a Haut-Mboumou (est). A la zona de responsabilitat de la MINURCAT hi va haver, almenys, tres grups armats que van continuar sent una amenaça per a la seguretat de la població i les Forces Armades centreafricanas (FACA): la UFDR, l'MJLC i la CPJP. Només la UFDR i l'MJLC s'havien compromès, mitjançant la signatura d'un acord de pau amb el Govern, a participar en un programa de DDR que encara no ha començat, mentre que el CPJP i una facció de l'MJLC va continuar duent a terme accions esporàdiques durant tot l'any. No obstant això, els atacs del grup armat ugandès LRA van ser l'altre focus d'inseguretat en constant augment durant l'any al nord-est i

sud-est, amb execucions, saquejos, atacs a localitats i segrest de menors.²¹

La MINURCAT, el mandat de la qual es limitava a la protecció dels camps i no al control de les accions de criminalitat, va dur a terme la retirada organitzada del contingent durant l'any, tal com estava acordat per les pressions del Txad. A l'octubre va iniciar la fase definitiva de la retirada de Birao, que va culminar a finals de desembre. Aquesta situació va generar **un buit de seguretat pel fet que les FACA no van poder assumir el desplegament** a la zona ni mantenir contingents addicionals. Aquest fet es va posar de manifest amb l'atac que va dur a terme el CPJP a Birao a final de novembre després de la retirada de la MINURCAT. Posteriorment, **les Forces Armades txadianes van penetrar a la R. Centreafricana, van atacar la localitat i van forçar la retirada del CPJP, causant la mort d'un nombre indeterminat de civils**. El Govern va anunciar la mort de quatre soldats i de 71 rebels. Des de 2009 els atacs i accions esporàdiques de violència dels grups no signants de l'acord i l'LRA van provocar un nou increment del desplaçament, i es va arribar als 192.000 desplaçats interns al novembre.²² Els últims brots de violència van posar de manifest la fragilitat del procés de pau i van generar un clima de preocupació sobre la necessària estabilitat durant les eleccions presidencials, segons va destacar l'IDMC. Respecte a aquesta qüestió, durant el tercer trimestre de l'any es van produir avenços importants. Enmig d'un clima de tensió, estancament i amenaces de boicot i paralització del procés, finalment el Govern, els partits opositors i els exgrups armats van arribar a un acord l'11 d'agost per relançar el procés electoral, pel qual les eleccions presidencials se celebrarien el 23 de gener de 2011 (i la segona volta el 20 de març), després d'haver estat postposades dues vegades aquest any. L'acord preveu l'adopció d'un codi de bona conducta electoral. Tot i que el procés es va desencallar parcialment, hi va haver nombrosos retards en l'elaboració del cens i desacords entre Govern i oposició pel canvi de calendari electoral.

Txad	
Inici:	2006
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, nova coalició de grups armats (UFR, ANCD, MONASAP), milícies sudaneses janjaweed, Sudan, França
Intensitat:	1
Evolució:	↓

Síntesi:

El cop d'Estat frustrat de 2004 i la reforma de la Constitució de 2005 boicotejada per l'oposició són el germen d'una insurrecció que intensifica la seva activitat durant l'any 2006, amb l'objectiu d'enderrocar el Govern autoritari d'Idriss Déby. Aquesta oposició està formada per diversos grups i militars desafectes al règim. A això s'afegeix l'antagonisme entre tribus àrabs i

20. Vegeu el capítol 5 (Drets humans).

21. Vegeu Uganda (nord) en aquest capítol.

22. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

poblacions negres a la zona fronterera entre el Sudan i el Txad, vinculat a greuges locals, competència pels recursos i l'extensió de la guerra que pateix la veïna regió sudanesa de Darfur, com a conseqüència de les operacions transfrontereres dels grups armats sudanesos i les milícies àrabs progovernamentals sudaneses janjaweed. Aquestes han atacat les poblacions i camps de refugiats de Darfur situats a l'est del Txad, fet que ha contribuït a una escalada de la tensió entre el Sudan i el Txad, que s'acusen de donar suport, cadascun d'ells, a la insurrecció de l'altre país.

La situació de violència va tenir dos eixos principals: **la retirada de la missió MINURCAT exigida pel Txad i la fragmentació i desmembrament de la insurrecció txadiana derivada dels avenços en la posada en marxa de l'acord de pau entre el Sudan i el Txad.** Al gener, el Govern va anunciar la seva voluntat de no renovar la missió pel fracàs en la garantia de protecció de la població i l'incompliment del desplegament. A més, el Govern va considerar que els cossos de seguretat txadians podien assumir aquestes tasques. Nacions Unides va aconseguir pactar una retirada gradual amb una reducció parcial del contingent al juliol i definitiva al desembre, enmig de crítiques per part de la comunitat humanitària al Govern i la preocupació pel possible buit de seguretat a l'est. Encara que va persistir la inseguretat, aquesta va disminuir ja que durant la segona part de l'any es va produir una reducció del nombre d'incidents per diversos factors, com una estació de pluges més forta que en anys anteriors, que va limitar la circulació per terra, més vigilància per part dels cossos de seguretat txadians, i la millora de les relacions entre el Txad i el Sudan, que va derivar en la posada en marxa de la força conjunta de vigilància de la frontera comuna, segons va destacar el secretari general de l'ONU.

Com a conseqüència de l'acord de pau de gener entre el Sudan i el Txad,²³ ambdós països es van comprometre a posar fi a la presència de les insurreccions respectives als seus territoris, fet que va significar canvis importants en el conflicte i va dur la revolta txadiana a la vora del col·lapse. **La millora de les relacions bilaterals va comportar moviments en el si de l'oposició armada txadiana, i va significar la progressiva desintegració de la coalició rebel UFR.** La UFR i el Govern sudanès van mantenir contactes per buscar una sortida negociada a la situació, ja que en alguns moments les autoritats sudaneses havien amenaçat de procedir al desarmament forçós de la insurrecció txadiana i a la seva expulsió. Al maig el líder rebel Mahamat Nouri, un dels principals membres de la UFR, va abandonar la coalició i va crear una nova agrupació, l'ANCD, formada per quatre dels grups que van crear la UFR l'any 2009. La combinació de la fragilitat i volatilitat de la coalició i la pèrdua del suport sudanès va portar a un progressiu ensorrament de la insurgència. Durant la segona meitat de l'any es van produir desercions successives i repatriacions voluntàries de centenars d'insurgents txadians, i

algunes fonts van elevar a 4.000 els combatents pertanyents a la coalició UFR de Timane Erdimi, l'UFDD de Mahamat Nouri, el CDR i l'UFDD/F d'Abdelwahid Aboud que van depositar les armes i van demanar l'amnistia. En un clima de confusió, fonts oposidores txadianes van afirmar que l'UFDD/F podria haver-se unit a l'Exèrcit sudanès i sectors propers al grup sudanès JEM van assenyalar que el Sudan podria haver desplaçat combatents txadians cap a l'est del Sudan, fet que hauria indignat el president txadià Idriss Déby, ja que suposava un incompliment de l'acord entre els dos països. Finalment, altres fonts van afegir que, malgrat el deteriorament de les capacitats de la insurgència, la revolta contra el Govern d'Idriss Déby continuava activa. Al novembre, quatre excomandants de l'UFDD van ser arrestats al seu retorn al Txad, una decisió que podria dissuadir la resta de lliurar les seves armes i que va posar en dubte la política de «mà estesa» del Govern.

Uganda (nord)	
Inici:	1986
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Forces Armades ugandeses, centreafricanes, congolese i del Govern semiautònom del Sudan Meridional, milícies progovernamentals de la RD Congo i del Sudan Meridional, LRA
Intensitat:	3
Evolució:	=
Síntesi:	

El nord d'Uganda sofreix des de 1986 un conflicte en el qual el grup armat de l'oposició, LRA, mogut pel messianisme religiós del seu líder, Joseph Kony, intenta enderrocar el Govern de Yoweri Museveni, instaurar un règim basat en els Deu Manaments de la Bíblia i treure de la marginalització la regió nord del país. La violència i la inseguretat causada pels atacs de l'LRA contra la població civil, el segrest de menors per augmentar les seves files (al voltant de 25.000 des de l'inici del conflicte) i els enfrontaments entre el grup armat i les Forces Armades (juntament amb les milícies progovernamentals) han provocat la mort d'unes 200.000 persones i el desplaçament forçat d'uns dos milions de persones en el moment més àlgid del conflicte. L'LRA va anar ampliant les seves activitats als països veïns on va establir les seves bases, gràcies a la incapacitat de la RD Congo i la R. Centreafricana per frenar-lo i la complicitat del Sudan. Entre 2006 i 2008

es va celebrar un procés de pau que va aconseguir establir un cessament d'hostilitats, encara que va fracassar, i el desembre de 2008 els exèrcits ugandès, congolès i del Sudan meridional (SPLA) van portar a terme una ofensiva contra l'LRA, fet que va provocar la disgregació del grup cap al nord de la RD Congo, el sud-est de la R. Centreafricana i el sud-oest del Sudan, on va continuar l'ofensiva.

23. Vegeu el capítol 2 (Tensions) i 3 (Processos de pau).

Durant tot l'any va persistir la violència i la inseguretat a la zona fronterera entre la R. Centreafricana, la RD Congo i el Sudan. L'ACNUR va anunciar que entre gener i octubre, el grup armat ugandès LRA havia portat a terme almenys 240 atacs contra civils, que van causar 344 víctimes mortals. La població de zones remotes va ser la principal víctima del grup, i va patir execucions indiscriminades, segrestos, violacions, mutilacions, saquejos i destrucció de propietats. La gent tenia por de tornar als seus camps per conrear la terra, la qual cosa la convertia en dependent de l'ajuda humanitària, segons l'ACNUR. La inseguretat i les pèssimes infraestructures de la zona van dificultar l'accés de l'assistència humanitària a les comunitats afectades. **Des de desembre de 2008, l'LRA ha executat unes 2.300 persones, n'ha segrestades 2.500 o 3.000 i ha provocat el desplaçament de prop de 400.000 persones**, segons l'ACNUR i altres organitzacions. D'aquestes, 268.000 es troben desplaçades a la província d'Oriental (nord-est de la RD Congo), 120.000 a Equatòria Occidental (sud del Sudan) i 30.000 al sud-est de la R. Centreafricana. Diversos analistes i membres del Govern centreafricà van assenyalar, a més, que el grup armat LRA va estendre els seus atacs cap a la zona nord de la R. Centreafricana fronterera amb el Sudan i el Txad. L'Exèrcit ugandès va afirmar que el líder de l'LRA, Joseph Kony, es trobava a final d'any a la regió sudanesa de Darfur amb la complicitat i permissivitat del Govern del Sudan. A més, es va tenir constància d'enfrontaments entre grups armats del Darfur i l'LRA.

D'altra banda, la R. Centreafricana, la RD Congo, el Sudan i Uganda van acordar a l'octubre en una reunió celebrada a Bangui i afavorida per la UA la creació d'una brigada conjunta que rebrà el suport de la UA i en què participaran possiblement Nigèria i Sud-àfrica, en ser els únics països africans que disposen de capacitat logística per dur a terme el pla militar. La proposta contempla l'establiment de patrulles frontereres conjuntes, i estarà coordinada per un representant especial de la UA. Finalment, cal remarcar **la signatura per part del president dels Estats Units, Barack Obama, de l'LRA Disarmament and Northern Uganda Recovery Act el 24 de maig**, la implementació de la qual podria comportar importants canvis en el conflicte armat. Segons aquesta llei, aconseguida després d'una campanya de *lobby* de diverses ONG i congressistes sensibilitzats amb el conflicte, els Estats Units hauran de desenvolupar una estratègia per protegir la població civil i un pla de rehabilitació del nord d'Uganda i els altres països de la regió afectats per les activitats de l'LRA.

d) Magrib i Nord d'Àfrica

Algèria	
Inici:	1992
Tipologia:	Sistema Internacionalitzat
Actors:	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / organització d'al-Qaida al Magrib

Islàmic (AQMI), Govern de Mauritània, Mali i Níger

Intensitat:	2
Evolució:	=

Síntesi:

El conflicte es va iniciar amb la il·legalització del Front Islàmic de Salvació (FIS) el 1992 després de guanyar les eleccions municipals (1990) i legislatives (1991) enfront del partit històric que havia liderat la independència del país, el Front d'Alliberament Nacional. El triomf del FIS es va produir en el marc del creixement d'un moviment islamista en els anys setanta que responia al descontentament de la població, exacerbat a la dècada dels vuitanta amb la crisi econòmica i la falta d'espais de participació política. Després de la il·legalització del FIS per part de l'Estat Major i la destitució del Govern, es va iniciar un període de lluita armada entre diversos grups (EIS, GIA i el GSPC, escindit del GIA i convertit en AQMI el 2007) i l'Exèrcit, que tenia el suport de milícies d'autodefensa. El conflicte va provocar uns 150.000 morts durant els noranta, la majoria civils, enmig d'acusacions d'implicació de l'Exèrcit i de grups islamistes en les massacres. Malgrat els processos de reconciliació impulsats pel Govern, el conflicte s'ha cobrat milers de víctimes des de l'any 2000 i en l'actualitat es focalitza a l'AQMI i a l'ampliació de les seves operacions més enllà del territori algerià, especialment a països del Sahel.

Les accions d'al-Qaida al Magrib Islàmic (AQMI) van retrocedir a Algèria però van guanyar terreny als països del Sahel i van obtenir gran notorietat mediàtica especialment pel segrest de ciutadans europeus. A escala local, les autoritats algerianes van intensificar les operacions de seguretat i van reforçar la seva presència amb més de 3.000 efectius al sud del país, a la zona fronterera amb Mali, Mauritània i Níger, i durant l'any van llançar operacions a gran escala per assetjar cèl·lules insurgents. Els

enfrentaments, emboscades i atacs que van involucrar les forces de seguretat algerianes i membres d'AQMI van causar més de 200 víctimes mortals. Els operatius contra AQMI van motivar que tropes algerianes –i també mauritanes– traspassessin les fronteres i entressin a Mali. En l'àmbit regional, Alger va liderar iniciatives de lluita conjunta contra l'ex-GSPC. Amb seu a la localitat algeriana de Tamanrasset, a l'abril es va posar en marxa un comando conjunt de lluita anti-terrorista que reuneix els països d'Algèria, Mali, Mauritània i Níger, amb la finalitat de millorar l'eficàcia en el control del territori des d'un punt de vista militar i estratègic. A final de setembre, també es va acordar l'establiment d'un centre d'intel·ligència conjunt per al Sahel.

Malgrat les iniciatives de coordinació, les polítiques d'alguns països respecte a AQMI van generar tensions diplomàtiques, en especial les decisions relacionades amb l'excarceració de presos islamistes i el lliurament de diners a canvi de l'alliberament de segrestats. En aquest àmbit, Algèria va mantenir la seva oposició total a pagar rescats. Pel que fa als ostatges en mans d'AQMI, durant l'any es van alliberar un francès i tres espanyols, mentre que un altre ciutadà gal va ser executat després d'un frustrat intent de rescat per part de forces

franceses i mauritanes.²⁴ Al setembre, cinc francesos, un malgaix i un togolès van ser segrestats per AQMI i fins a final d'any estaven en mans d'aquesta organització. Pel que fa a les iniciatives internacionals de combat a AQMI, cal destacar que a mitjan any el comandament militar dels Estats Units per a Àfrica, AFRICOM, va realitzar maniobres conjuntes amb l'univers de la regió, després d'identificar aquesta zona com la segona de més risc al continent després de la banya d'Àfrica. A l'octubre, el G-8 va organitzar una conferència a Mali sobre la lluita contra AQMI en què Algèria va rebutjar participar en considerar que és una tasca que ha de ser liderada per països de la regió, i per les seves reticències a més presència occidental a la zona. Més enllà de la lluita contra AQMI, el Govern algerià va destacar que des de la posada en marxa de l'acord de pau i reconciliació el 2005, un total de 7.500 islamistes havien abandonat les armes, mentre que 1.290 havien estat assassinats.

Amèrica

Colòmbia	
Inici:	1964
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, FARC, ELN, nous grups paramilitars
Intensitat:	3
Evolució:	=
Síntesi:	

L'any 1964, en el marc d'un pacte d'alternança en el poder entre els partits liberal i conservador (Front Nacional), que exclouia tota alternativa política, van néixer dos moviments d'oposició armada: l'ELN (d'inspiració guevarista i amb suport obrer i universitari) i les FARC (amb influència comunista i de base camperola). A la dècada dels setanta van aparèixer diversos grups més (M-19, EPL, etc.), que van acabar negociant amb el Govern, impulsant una nova Constitució (1991) que estableix els fonaments d'un Estat Social de Dret. A la fi dels anys vuitanta van sorgir diversos grups d'autodefensa, paramilitars instigats per sectors de les Forces Armades, d'empresaris i de polítics tradicionals en defensa de l'estatu quo i del manteniment dels negocis il·legals amb una estratègia de terror. L'activitat del narcotràfic influeix en l'esfera econòmica, política i social i contribueix a l'increment de la violència.

L'exministre de Defensa, Juan Manuel Santos, va obtenir la Presidència a l'agost amb el suport més alt de tota la història electoral del país. A diferència del seu antecessor, Álvaro Uribe, el nou cap d'Estat va restablir les relacions diplomàtiques amb Veneçuela i l'Equador i va mostrar més preocupació pel tema de la integració regional i el paper d'UNASUR. **El nou Govern va optar per abordar el tema del conflicte intern, a partir de la compensació a les víctimes, i no va rebutjar l'eventualitat d'una negociació condicionada amb la guerrilla** (alliberament d'ostatges i segrestats, fi del reclutament de menors i suspensió d'accions militars). Per la seva ban-

da, les FARC van mostrar la seva disposició al diàleg amb el nou Govern sobre la base d'abordar cinc eixos temàtics –sobirania, tinença de la terra, model econòmic, drets humans i DIH. Per a això, els insurgents van anunciar, a través de la medidora Piedad Córdoba, l'alliberament d'un grup d'ostatges. Així mateix, l'ELN va proposar al Govern un alto el foc bilateral i la represa de les converses suspeses durant el mandat d'Uribe.

Els informes de Nacions Unides han indicat que el 2010 es va produir un augment de les víctimes entre combatents en relació amb l'any anterior i que es va intensificar la confrontació armada, com també els seus efectes entre la població civil. **El Ministeri de Defensa va informar d'un total de 1.161 enfrontaments amb els grups rebels –una mitjana de 3,5 diaris– que van provocar la mort en combat de 488 militars i 2.052 ferits** durant l'any. La força aèria va incrementar els seus atacs contra els rebels, en un dels quals va morir *Mono Jojoy*, el cap militar més important de les FARC–, alhora que el nombre de víctimes ocasionades per les mines antipersonals sembrades per la guerrilla va continuar augmentant. D'altra banda, **el fenomen de «reparamilitarització» en vastes regions del país va preocupar el Govern** ja que les anomenades Bandes Criminals (BACRIM), lligades al narcotràfic i sectors corruptes l'Exèrcit i la Policia, han incrementat les seves accions contra diversos dirigents de l'oposició i la població civil. La Comissió Nacional de Reparació i Reconciliació (CNRR) va calcular que més de 6.000 homes armats –molts d'ells paramilitars desmobilitzats durant el mandat d'Uribe– pertanyen a aquestes estructures que es dediquen a l'espoliació de terres, l'extorsió, el narcotràfic i l'assassinat de líders comunals a les zones rurals. L'augment de la criminalitat a les principals ciutats del país podria tenir relació amb l'expansió d'aquests grups, segons diversos analistes.

Àsia i Pacífic

a) Àsia Meridional

Afganistan	
Inici:	2001
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, coalició internacional (liderada pels Estats Units), ISAF (OTAN), milícies talibanes, senyors de la guerra
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Síntesi:	

El país ha viscut en conflicte armat pràcticament de forma ininterrompuda des de la invasió de les tropes soviètiques el 1979, quan es va iniciar una guerra civil entre les Forces Armades (amb suport soviètic) i guerrilles anticomunistes islamistes (mujahidins). La retirada de les tropes soviètiques el 1989 i l'ascens dels mujahidins al poder el 1992 en un context de caos i d'enfrontaments interns entre les diferents faccions anticomunistes, va suposar l'aparició del moviment tali-

24. Vegeu el resum sobre Mauritània en el capítol 2 (Tensions).

bà, que a la fi de la dècada dels noranta controlava la pràctica totalitat del territori afganès. El novembre de 2001, després dels atemptats de l'11 de setembre d'al-Qaida, els Estats Units van envair el país i van derrotar el règim talibà. Després de la signatura dels acords de Bonn es va instaurar un Govern interí liderat per Hamid Karzai, posteriorment confirmat per les urnes. Des de 2006 s'ha produït una escalada de violència al país, motivada per la recomposició de les milícies talibanes.

La situació a l'Afganistan es va deteriorar encara més, amb un augment del nombre de víctimes mortals. Les baixes civils, entre morts i ferits, van augmentar un 20% durant els deu primers mesos de l'any respecte al mateix període del 2009, amb un balanç preliminar d'uns 2.412 morts i 3.803 ferits en aquests mesos, segons la UNAMA. El 76% de les baixes civils es van atribuir a grups antigovernamentals (25% més que el 2009), que en la major part dels casos van usar artefactes explosius i atemptats suïcides com a estratègia, mentre van disminuir les produïdes per forces governamentals, que van constituir el 12% (un 18% menys que el 2009). Per la seva banda, les tropes internacionals a l'Afganistan van registrar el major nombre de baixes al país des de 2001, amb 711 morts durant el 2010. També el CICR va alertar d'un empitjorament de la situació el 2010 i va advertir de les dificultats d'accés dels civils a l'assistència mèdica a les zones rurals. Només entre juny i final d'octubre, 134 empleats d'ONG van ser segrestats i durant l'any hi va haver una mitjana de tres atemptats suïcida per setmana, principalment contra militars internacionals, policies i funcionaris afganesos. El primer trimestre, **els Estats Units i el Regne Unit van llançar l'operació militar més gran a l'Afganistan des de 2001**, coneguda com a Operació Mushtarak, amb el desplegament de 15.000 soldats internacionals i centenars de forces afganeses a la província de Helmand. L'objectiu era atacar districtes d'aquesta província clau per a les comunicacions dels grups armats. Centenars de civils es van desplaçar a causa de la violència. Així mateix, **la insurgència talibana va intensificar els seus atacs** contra tropes internacionals al maig i juny, davant els plans de la ISAF de llançar una ofensiva sobre Kandahar, que es va iniciar finalment al setembre, juntament amb tropes afganeses, per prendre el control d'aquesta província meridional i feu de la insurgència talibana. Només en aquesta zona, entre agost i setembre, més de 1.000 civils van resultar ferits, el doble que durant el mateix període del 2009, segons el CICR. Entre les seves accions a Kandahar, les milícies talibanes van atacar al maig la base més gran de l'OTAN, així com la base aèria nord-americana de Bagram. L'augment de la violència en aquesta província va obligar l'ONU a tancar la seva missió a la zona.

D'altra banda, el Govern afganès va retardar quatre mesos les eleccions –que es van celebrar finalment al setembre–, al·legant manca de fons i problemes de seguretat. Els comicis es van veure afectats per la violència,

amb uns 600 atacs arreu del país en la jornada de votació, així com per frau en el procés. La comissió electoral va invalidar una quarta part dels vots (1,3 milions) i desqualificar 24 dels candidats guanyadors per irregularitats. En l'àmbit internacional, la cimera de l'OTAN de novembre a Lisboa va aprovar un pla de transició per a l'Afganistan que preveu la transferència de l'autoritat sobre el seu territori al Govern de Kabul i un acord d'associació amb l'Afganistan per donar cobertura a la permanència d'instructors i assessors de l'OTAN a partir de 2014, sense unitats de combat. Al seu torn, els Estats Units van incrementar en 30.000 efectius el nombre de soldats a l'Afganistan. El Ministeri de Defensa dels Estats Units, per la seva banda, va alertar al novembre sobre l'augment de l'abast geogràfic de les milícies talibanes, la major sofisticació dels seus atacs, el subministrament d'armes i entrenament d'aquestes per part de l'Iran i els refugis talibans a la frontera entre el Pakistan i l'Afganistan. Alguns informes presentats a Defensa per comandants nord-americans assenyalaven

un avanç insurgent a l'est del país, mentre el gruix de les tropes el 2010 va continuar concentrat al sud. Segons uns documents confidencials de la UNAMA difosos pel *Wall Street Journal*, el sud del país continuava en situació de molt alt risc, mentre augmentaven al nord les zones de mig i alt risc. D'altra banda, segons els cables difosos per Wikileaks, els països de la UE mantenien les seves tropes a l'Afganistan per deferència als Estats Units. Aquests documents també informaven de la frustració dels Estats Units cap al Govern afganès pels elevats nivells de corrupció. D'altra banda, el moviment dels talibans va negar públicament haver participat en converses amb les autoritats i van rebutjar la idea d'una negociació,²⁵ en contrast amb informacions de premsa durant l'any, encara que diversos grups armats sí va expressar la seva disposició a desarmar-se i reintegrar.

Els Estats Units i el Regne Unit van llançar l'operació militar més gran des de 2001 i la insurgència talibana va intensificar els seus atacs, amb un rècord de morts militars estrangers

Índia (Assam)	
Inici:	1983
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, ULFA, DHD, Black Widow, NDFB, UPDS, KLNLF
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Síntesi:	

El grup armat d'oposició ULFA va sorgir el 1979 amb l'objectiu d'alliberar l'estat d'Assam de la colonització índia, i establir un Estat sobirà. Les transformacions demogràfiques a l'estat després de la partició del subcontinent indi, amb l'arribada de dos milions de persones procedents de Bangladesh, són l'origen de la reclamació de la població d'origen ètnic assamès d'un reconeixement dels seus drets culturals, civils i de creació d'un Estat independent. Durant les dècades dels vuitanta i noranta es van produir diverses escalades de violència, com també intents de negociació que van fracassar. L'any

25. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Quadre 1.1. L'Afganistan, nou anys després de l'11-S

El passat 7 d'octubre es va iniciar el desè any de guerra a l'Afganistan, des que el 2001 els Estats Units llancessin l'Operació Llibertat Duradora com a resposta als atemptats perpetrats per al-Qaida l'11 de setembre de 2001. Després de nou anys de conflicte armat entre les forces nord-americanes i la ISAF, i la insurgència talibana, el panorama d'una resolució del conflicte a curt termini és poc esperançadora. Dos esdeveniments van adquirir especial rellevància en aquest context durant el 2010: l'anunci per part del president nord-americà, Barack Obama, de l'inici de la retirada de les tropes a partir de juliol de 2011, secundat per l'OTAN, i l'impuls per part del Govern de Hamid Karzai, amb el suport dels Estats Units, d'un pla de pau per al país. Dos factors que mostren un canvi de rumb en l'estratègia internacional i nacional a l'Afganistan, i que seran clau en el desenvolupament d'aquest conflicte armat el 2011.

En relació amb l'inici de la retirada de les tropes el juliol de 2011, aquesta es produeix en un context en què els avenços en el terreny militar des del punt de vista dels Estats Units, l'OTAN i les tropes afganeses, són qüestionables. Les baixes entre la població civil segueixen la tendència elevada d'anys anteriors –més de 2.400 civils van morir de gener a octubre de 2010 a causa dels atacs de la insurgència i de les operacions de les tropes internacionals–, i les baixes entre les tropes nord-americanes i la ISAF van aconseguir el seu màxim històric –durant el 2010 van morir 711 soldats– més de 2.200 en total des de 2001; ha estat l'any més mortífer per a les forces internacionals des de l'inici del conflicte.²⁶ Tot això es tradueix en un augment d'un 300% de la violència, des d'abril fins a final d'any, pel que fa al 2007.²⁷ En relació amb l'operació contrainsurgent nord-americana centrada en la zona fronterera entre l'Afganistan i el Pakistan (coneguda com AfPak) els continus atacs aeris dirigits contra els grups armats talibans han causat la mort de més de 1.000 persones des de 2008, un terç de les quals podrien ser civils.²⁸ La insurgència, malgrat les baixes, estaria trobant nous reclutes a les províncies frontereres del Pakistan –Balutxistan, FATA i Khyber Pakhtunkhwa²⁹– i utilitzant la permissivitat de l'Exèrcit i del servei d'intel·ligència pakistanès (ISI) per reorganitzar-se i rearmar-se, amb el suport d'al-Qaida i de grups gihadistes pakistanesos. Segons va afirmar l'International Crisis Group (ICG), i malgrat la retòrica triomfalista de l'Exèrcit nord-americà, la insurgència talibana hauria obtingut el control de desenes de districtes.³⁰ En aquest context, un final del conflicte per la via militar a curt termini sembla poc factible.

A això cal sumar que nou anys després de la signatura dels Acords de Bonn (desembre de 2001) –que van tractar d'assentar les bases de la reconstrucció de les principals institucions del país– l'Afganistan continua ocupant la sisena posició en el rànquing dels estats fallits.³¹ Entre els indicadors del rànquing, destaca l'absència total de legitimitat per part del Govern de Hamid Karzai, que obté la pitjor puntuació, arran de la seva aparent incapacitat d'assumir el control de l'Estat –que domina parcialment la insurgència talibana– i de combatre la corrupció –Transparència Internacional va situar el país en el lloc 176 (sobre un total de 178 països) en el seu Índex de Percepció de Corrupció 2010.³² Un altre factor que determina aquesta absència de legitimitat governamental és el frau generalitzat denunciat tant en les eleccions presidencials d'agost de 2009, com en les parlamentàries celebrades el 2010.

Diversos analistes adverteixen, en aquest context, dels riscos que una retirada prematura pot comportar per al país. Segons l'exenviat especial de Nacions Unides per a l'Afganistan, Kai Eide, l'anunci de la marxa de les tropes no fa més que estimular la insurgència. Segons ICG, una replegament precipitat de les forces internacionals i, principalment, dels Estats Units, podria provocar el col·lapse del Govern dirigit per Karzai, i afavoriria que els talibans prenguessin el control de la major part del país, amb la qual cosa s'incrementarien les possibilitats d'una nova guerra civil entre l'Aliança del Nord i els talibans. A més, segons assegura l'informe, l'avanç dels talibans tornaria a permetre el refugi al país de grups armats gihadistes, entre ells pakistanesos, la qual cosa tindria conseqüències sobre la seguretat global i regional, i podria exacerbar el conflicte entre el Pakistan i l'Índia.

En relació amb l'eventual inici d'un procés de pau, són molts els analistes i experts que consideren que en aquest context les negociacions amb els talibans són necessàries per aconseguir la pau al país. En aquest sentit, la iniciativa de pau llançada per Karzai i que compta amb el suport dels Estats Units podria ser un pas en aquesta direcció. En l'últim trimestre de l'any, nombroses informacions aparegudes en els principals mitjans de comunicació internacionals es feien ressò de suposades converses informals entre el Govern afganès i representants dels líders de la insurgència talibana –tant del Quetta Shura liderat pel mul·là Omar, com del clan Haqqani, vinculat a l'ISI i al-Qaida– i del Hezb-i-Islami –liderat per Gulbuddin Hekmatyar, amb vincles amb el Pakistan i l'Iran– que apuntaven cap a un optimisme contingut sobre la predisposició de la insurgència, per primera vegada, segons asseguraven, a entaular converses amb vista a un eventual procés de pau.

No obstant això, portaveus de les diferents faccions de la insurgència van negar rotundament la seva implicació en les converses amb el Govern, i fins i tot haurien tractat d'impedir que aquestes es duguessin a terme. Si bé és cert que hi ha hagut contactes informals constants entre membres de la insurgència i el Govern, segons apunten diverses fonts, aquests no serien

26. Dades extretes del portal independent iCasualties <<http://icasualties.org>>.

27. United States Department of Defense. *Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan*. Washington DC: United States Department of Defense, abril de 2010.

28. Vegeu el resum sobre el Pakistan (nord-oest) en aquest capítol.

29. Fins a l'abril la província de Khyber Pakhtunkhwa es coneixia amb el nom de Província Fronterera del Nord-oest (NWFP).

30. International Crisis Group. *Afghanistan: Exit vs Engagement*. Asia Briefing n. 115. Kabul/Bruselas: ICG, 28 de novembre de 2010. <<http://www.crisisgroup.org/en/regions/Asia/south-Asia/afghanistan/B115-afghanistan-exit-vs-engagement.aspx>>.

31. Foreign Policy. *The Failed States Index 2010*. Washington DC: Foreign Policy, 2010. <http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/06/21/2010_failed_states_index_interactive_map_and_rankings>.

32. Transparència Internacional. *Índice de Percepción de la Corrupción 2010*. Berlín: Transparency International, octubre de 2010. <http://www.transparency.org/content/download/55968/893487/CPI2010_table_Esp.pdf>.

ni una novetat ni d'alt nivell. En aquest sentit, tot i que fonts del Govern de Karzai es van mostrar més optimistes pel que fa a tot el procés, assegurant que hi havia progressos en relació amb la reintegració dels insurgents, el mateix Govern nord-americà es va mostrar escèptic davant la possibilitat que el nucli proper al mul·là Omar estigués implicat en les converses, i fonts de la diplomàcia nord-americana han assegurat que no hi ha converses de pau formals amb la insurgència, rebaixant l'optimisme inicial.

En l'àmbit regional, actors clau per a una resolució del conflicte com ara el Pakistan, l'Iran i Aràbia Saudita es van mostrar favorables a un inici de converses de pau entre el Govern i la insurgència i disposats a col·laborar en el procés. No obstant això, la posterior retirada de l'Aràbia Saudita de l'eventual procés de pau pot ser un factor clau que debiliti un eventual procés de pau. En relació amb el Pakistan, diversos analistes, entre ells l'exministre d'Exteriors afganès durant el Govern talibà, Wahid Mujda, apunten a un declivi de la seva influència sobre els insurgents talibans, que consideren que Islamabad els va trair després de l'11-S en aliar-se amb els Estats Units.³³

Més enllà dels que qüestionen avenços reals en aquest àmbit, diverses veus han advertit dels possibles riscos que podria implicar un eventual pacte amb la insurgència. Encara que el Govern afganès no ha plantejat de manera oberta la possibilitat d'un repartiment de poder amb els grups insurgents com a contrapartida a abandonar les armes, diferents organitzacions de defensa dels drets humans i drets de la dona s'han anticipat a aquesta possibilitat i han advertit que un pacte d'aquestes característiques podria posar en perill els drets humans i les llibertats, especialment de les dones i les nenes, com també el procés de democratització del país.³⁴

En aquest context, si bé és cert que tota iniciativa de pau i diàleg pot ser un pas positiu cap a la resolució del conflicte, diversos factors posen en dubte la veracitat i transcendència d'aquest. Això, juntament amb una escalada del conflicte pel que fa al nombre de víctimes i augment de la violència, l'estancament generalitzat del país i l'escassa legitimitat del Govern de Karzai, plantegen dubtes seriosos sobre una evolució favorable del conflicte el 2011.

2005 es va iniciar un procés de pau que va tenir com a conseqüència una reducció de la violència i que es va interrompre l'any 2006 provocant una nova escalada del conflicte. D'altra banda, durant els anys vuitanta van aparèixer grups armats d'origen bodo, com l'NDFB, que reivindicaven el reconeixement de la seva identitat enfront de la població majoritària assamesa.

Va disminuir la violència a l'estat, en paral·lel a l'obertura de negociacions entre el Govern i el principal grup armat a la regió, l'ULFA, fet que va afavorir certa distensió.³⁵ **El nombre de víctimes mortals es va reduir el 2010 més de la meitat respecte al 2009**, amb 158 morts entre gener i mitjan desembre (98 insurgents, 48 membres de les forces de seguretat i 12 civils), davant les 391 víctimes del 2009.³⁶ Tot i així es van produir incidents violents durant tot l'any i van continuar les campanyes d'extorsió per part dels grups insurgents, segons va denunciar la Policia. **Van ser especialment greus les sèries d'atacs de l'NDFB contra població civil immigrant de parla indi a final d'any.** En només tres dies de novembre, el grup va matar 24 civils en diferents punts de la regió, com a represàlia per la mort d'un insurgent a mans de la Policia. En un d'aquests atacs, vuit passatgers d'un autobús van ser assassinats. Segons la Policia, el grup va amenaçar de matar 20 ciutadans de parla indi cada per cada membre de l'NDFB mort, i va advertir que continuaria els assassinats si no es posava fi a les operacions de les forces de

seguretat contra el grup. El ministre d'Interior, Palaniappan Chidambaram, va demanar fermesa contra el grup, al qual va instar a renunciar a les armes. Durant el segon trimestre, el líder de la facció del grup armat NDFB, contrària a les negociacions i a un alto el foc, Ranjan Daimary, va ser detingut a Bangladesh i lliurat a l'Índia. Després de la seva captura, Daimary es va mostrar disposat a dialogar amb el Govern. A més, 419 líders i membres del grup KLNLF van lliurar formalment les armes al districte de Karbi Anglong, un dels més afectats per la violència. En relació amb l'ULFA, tant el grup armat com el Govern es van mostrar favorables al diàleg i van afirmar que no hi havia obstacles per iniciar les converses.³⁷

Durant l'any hi van haver altres incidents com una jornada de boicot durant el dia de la República, promoguda pels grups ULFA, NDFB, KLO, MPLF i TPDF, i la declaració de l'estat d'alerta aquell dia. A més, un menor va morir i 23 persones van resultar ferides en una explosió al districte de Kokrajhar, incident condemnat per l'ULFA, mentre la Policia va apuntar el PLA com a possible autor. 100 persones més van resultar ferides en descarrillar un tren al desembre al seu pas per Gohpur, incident que fonts oficials van atribuir a la insurgència. D'altra banda, el cos de seguretat Assam Rifles va anunciar els seus plans de reclutar els propers anys més de 30.000 membres addicionals, per establir llocs de control al llarg de la frontera amb Myanmar.

33. Jaffry, Nasir. «Pakistan to walk tightrope on Afghan peace». Islamabad: AFP, 3 de novembre de 2010. <<http://www.canada.com/health/Pakistan+walk+tightrope+Afghan+peace/3773723/story.html?id=3773723>>.

34. United States Department of Defense. *Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan*. Washington DC: United States Department of Defense, abril de 2010. <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/Report_Final_SecDef_04_26_10.pdf>.

35. Vegeu Oportunitats de pau.

36. Xifres proporcionades pel *think tank* SATP. Les xifres de mortalitat dels diferents conflictes de l'Índia i el Pakistan inclosos en aquest informe s'han extret d'aquesta mateixa font, a <<http://www.satp.org/default.asp>>.

37. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Índia (Jammu i Caixmir)

Inici:	1989
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen
Intensitat:	2
Evolució:	=

Síntesi:

El conflicte armat a l'estat indi de Jammu i Caixmir té el seu origen en la disputa per la regió de Caixmir que des de la independència i partició de l'Índia i el Pakistan ha oposat ambdós estats. En tres ocasions (1947-1948; 1965; 1971) aquests països s'han enfrontat en un conflicte armat, reclamant ambdós la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat entre l'Índia i el Pakistan, el 1947, va provocar l'actual divisió i creació d'una frontera de facto entre ambdós països. Des de 1989, el conflicte armat s'ha traslladat a l'interior de l'estat de Jammu i Caixmir, on una multitud de grups insurgents, favorables a la independència total de l'estat o a l'adhesió incondicional al Pakistan, s'enfronten a les forces de seguretat índies. Des de l'inici del procés de pau entre l'Índia i el Pakistan el 2004, la violència ha experimentat una reducció considerable, encara que els grups armats es mantenen actius.

La violència a Jammu i Caixmir es va mantenir en nivells similars als de l'any anterior, i es va trencar la tendència decreixent que s'havia produït durant l'última dècada. Segons les dades del South Àsia Terrorism Portal, un total de 374 persones van morir en incessants actes de violència al llarg del 2010, una xifra pràcticament igual a la de l'any 2009. **La tensió a la zona es va fer més evident a partir de juny, quan la mort d'un estudiant caixmir a mans de la policia a Srinagar va motivar una sèrie de multitudinàries protestes contra les autoritats índies** que, al seu torn, van derivar en una sèrie de xocs amb les forces de seguretat. Les protestes, considerades com les més greus des de l'esclat de la revolta el 1989, van continuar tot i les restriccions i els continus tocs de queda. Al mateix temps es van produir vagues i tancaments d'escoles. El líder de la coalició caixmir de partits independentistes All Parties Hurriyat, Mirwaiz Umar Farooq, va negar que darrere de les protestes hi hagués el grup armat Lashkar-i-Taiba i va insistir que es tractava de manifestacions de la població de Caixmir. Un mes abans, diverses fonts havien alertat sobre la possibilitat d'una escalada de violència després del presumpte ingrés al territori d'insurgents que s'haurien reagrupat al Pakistan. En aquest escenari, a final de setembre el Govern indi va donar a conèixer un pla de vuit punts per tal d'establir un diàleg, però la proposta –que incloïa l'alliberament de manifestants empresonats, una reducció de les forces de seguretat a la zona i la designació d'un grup d'interlocució– va ser rebuda amb recel per sectors de l'oposició caixmir en no recollir algunes de les seves demandes clau. A mitjan octubre, **el Govern indi va nomenar un equip de tres persones amb la missió d'establir converses de pau amb els líders independentistes de la regió.** El grup va anunciar la seva intenció de fixar un marc de resolució permanent per al conflicte en un termini d'entre sis i nou mesos. No obstant això, el dirigent independentista Syed Ali Shah Geelani va advertir que no participaria en cap procés de

pau mentre no s'acceptessin cinc precondicions: que es reconegui que Caixmir és un territori en disputa, que les forces de seguretat índies es retirin sota supervisió internacional, que es deroguin les severes lleis imposades pel Govern –inclosa la que atorga poders especials a les Forces Armades–, que s'alliberin tots els presos polítics i que es processin els soldats acusats de disparar contra manifestants en les recents protestes. Durant l'any, el Pakistan va reclamar en diverses ocasions als Estats Units que pressionessin l'Índia per resoldre la disputa pel Caixmir. Al novembre es va difondre que s'haurien iniciat converses secretes entre Nova Delhi i Islamabad després d'una visita de Barack Obama a la zona.

Índia (Manipur)

Inici:	1982
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA, KYKL, RPF
Intensitat:	1
Evolució:	↓

Síntesi:

El conflicte armat que enfronta el Govern amb els diferents grups armats que operen a l'estat i alguns d'aquests grups entre si té el seu origen en les demandes d'independència de diversos d'aquests grups, com també en les tensions existents entre els diferents grups ètnics que conviuen en l'estat. En les dècades dels seixanta i setanta van sorgir diversos grups armats, alguns d'inspiració comunista i altres d'adscripció ètnica, grups que romandrien actius al llarg de les dècades posteriors. D'altra banda, el context regional, en un estat fronterer amb Nagalàndia, Assam i Myanmar, també ha marcat el desenvolupament de la conflictivitat a Manipur, i han estat constants les tensions entre grups ètnics manipuris amb població naga. L'empobriment econòmic de l'estat i l'aïllament pel que fa a la resta del país han contribuït decisivament a consolidar un sentiment de greuge entre la població de Manipur.

Es van reduir els nivells de violència a Manipur, amb una mica menys d'un centenar i mig de víctimes mortals, enfront de les més de 400 anuals els tres anys anteriors. Tot i això, la situació va continuar sent fràgil, amb xocs durant tot l'any entre les forces de seguretat i els diversos grups armats, així com entre grups rivals. En relació amb el FUAN, el grup va afirmar que no renunciaria a les seves demandes sobiranistes i va descartar les propostes de diàleg del Govern a canvi d'abandonar la violència. No obstant això, segons el Govern, la seva posició de força es va veure afectada després de la detenció, al desembre, del seu líder, Rajkumar Meghan, a Bihar. L'opacitat de l'Executiu sobre el parador de Meghan havia desencadenat protestes els mesos anteriors. D'altra banda, un grup armat de recent creació, el Front Popular Revolucionari (RPF) va llançar un ultimàtum a la població no originària de Manipur perquè abandonés l'estat abans de final de maig. Així mateix, es van continuar produint xocs entre grups armats enfrontats, incloent atacs entre el KNF-P i el KNA. Altres grups, com el KNO i l'UPF, van mantenir actius els seus acords de suspensió d'operacions militars amb el Govern. D'altra banda, el primer ministre de l'estat, Okram

Ibobi Singh, va al·legar que l'existència de camps insurgents a Myanmar i la relativa manca de controls transfronterers constituïen una amenaça per a la seguretat interna de Manipur.

En l'àmbit social, van destacar dos bloquejos econòmics liderats per les organitzacions naga United Naga Council (UNC) i All Naga Students Association Manipur (Ansamed) en protesta per la manca de resposta del Govern a les seves demandes, especialment la de desmilitarització de les zones habitades per població naga. El primer bloqueig, que va finalitzar al juny, va durar 68 dies, i el segon va acabar al setembre, després de 25 dies. Les mesures de pressió van acabar després de l'inici d'un procés de diàleg tripartit entre el Govern indi, el d'Assam i l'UNC. Per primera vegada, les parts van abordar la qüestió de la demanda naga de creació d'una organització administrativa alternativa.

Índia (CPI-M)	
Inici:	1967
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, CPI-M (naxalites)
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte armat que enfronta el Govern indi amb el grup armat maoista CPI-M (conegut com a naxalita, en honor a la ciutat en la qual es va iniciar aquest moviment) afecta nombrosos estats de l'Índia. El CPI-M sorgeix a Bengala Occidental a final dels anys seixanta amb reclamacions relatives a l'eradicació del sistema de propietat de la terra, com també fortes crítiques al sistema de democràcia parlamentària, considerada com un llegat colonial. Des de llavors, l'activitat armada ha estat constant, i ha anat acompanyada de l'establiment de sistemes paral·lels de govern en aquelles zones sota el seu control, fonamentalment rurals. Les operacions militars contra aquest grup, considerat com a terrorista pel Govern indi, han estat constants. L'any 2004 es va iniciar un procés de negociació que va resultar fallit.

Va augmentar la violència durant l'any, amb més d'un miler de víctimes mortals, tot i certs passos d'acostament i expectatives de diàleg entre el Govern i el CPI-M, que no van prosperar.³⁸ La intensificació dels atacs naxalites durant el segon trimestre, després de la negativa del Govern d'atendre les precondicions del grup, va posar en qüestió l'eficàcia de la campanya contrainsurgent «Green Hunt», iniciada el novembre de 2009 i que incloïa la participació de 50.000 policies i tropes paramilitars. El Govern va anunciar que revisaria la seva estratègia, mentre el ministre d'Interior, P. Chidambaram, es va mostrar favorable a ampliar el mandat de les forces de seguretat per incloure la possibilitat d'utilitzar la força aèria, encara que descartant un desplegament de l'Exèrcit. El segon trimestre va ser escenari d'alguns

dels atacs més letals, i només entre abril i juny van morir més de 500 persones. Entre aquests atacs, una emboscada maoista a l'abril a Chhattisgarh va matar 76 policies federals, l'atac més greu des de l'inici de la insurgència, segons el va descriure el primer ministre. Un altre atemptat contra un autobús al mateix districte va matar 35 persones, 20 d'elles policies. El Govern també va atribuir al CPI-M, encara que aquest ho va negar, una explosió que va fer descarrillar un tren a Bengala Occidental a final de maig, causant la mort de 147 civils. A més, durant tot l'any es van produir atacs que van mobilitzar un gran nombre d'insurgents. A la segona meitat de l'any, els enfrontaments van remetre en comparació amb la gravetat del segon trimestre, de la mà de noves crides a la fi de la violència per part del Govern i d'un oferiment d'alto el foc del CPI-M que, no obstant això, no van fructificar. Un destacat membre de l'òrgan executiu del grup armat, Cherukuri Rajkumar (àlies *Azad*), va ser assassinat al juliol. Del balanç total de víctimes (1.152 morts), la majoria van ser civils (53%), seguides de forces de seguretat (23%) i insurgents (24%). Els estats de Bengala Occidental, Chhattisgarh i Jharkhand van ser els més afectats per la violència, igual que el 2009. Segons cables dels Estats Units difosos per Wikileaks, el CPI-M estaria creixent en sofisticació i en capacitat letal i no dependria d'ajuda externa.

Pakistan (Balutxistan)	
Inici:	2005
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Intern
Actors:	Govern, BLA, BRA i BLF
Intensitat:	2
Evolució:	=

Síntesi:

Des de la creació de l'Estat del Pakistan el 1947, Balutxistan, la província més rica en recursos naturals, però amb algunes de les taxes de pobresa més elevades del país, ha viscut quatre períodes de violència armada (1948, 1958, 1963-69 i 1973-77) en què la insurgència ha explicat el seu objectiu d'obtenir més autonomia i, fins i tot, la independència. L'any 2005 la insurgència armada va reaparèixer en escena, atacant fonamentalment infraestructures vinculades a l'extracció de gas. El grup armat d'oposició BLA es va convertir en la principal força opositora a la presència del Govern central, a qui acusen d'aprofitar la riquesa de la província sense que aquesta reverteixi en la població local. Com a conseqüència del ressorgiment de l'oposició armada, una operació militar es va iniciar el 2005 a la província, provocant desplaçaments de la població civil i enfrontaments armats.

La situació a la província de Balutxistan es va caracteritzar per la persistència dels atemptats, atacs suïcides, tirotejos, assassinats selectius i enfrontaments entre independentistes balutxis i les forces de seguretat, que

38. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

haurien provocat la mort de centenars de persones durant l'últim any. Grups armats com el BLF i el BLA van reivindicar algunes d'aquestes accions. La xifra total de baixes varia segons les diferents fonts. Segons el portal South Asia Terrorism Portal, 98 persones van morir a causa de la violència al llarg del 2010. L'atac més cruent es va produir a començament de setembre, quan un suïcida es va fer esclatar durant una peregrinació religiosa a Quetta i va provocar la mort de 55 persones i en va ferir 200. D'acord amb xifres oficials donades a conèixer a l'agost, almenys 250 persones procedents d'altres zones del país haurien estat assassinades per grups armats de Balutxistan des de començament d'any. Durant el primer trimestre de l'any organitzacions de drets humans i el govern provincial de Balutxistan també van publicar llistats de persones desaparegudes després de ser detingudes pels serveis d'intel·ligència pakistanesos per la seva presumpta vinculació amb la insurgència balutxi, entre les quals hi havia 168 menors d'edat i 148 dones. Cap a final de 2010, **Amnistia Internacional va reclamar una investigació sobre les denúncies de tortures i assassinats de més de 40 líders polítics i activistes entre els mesos de juliol i octubre de 2010.**

La situació de violència va portar a la retirada d'algunes ONG per motius de seguretat, mentre que la Comissió de Drets Humans del Pakistan va cridar a una completa desmilitarització de la zona com a precondition per negociar un acord polític. Respecte a les negociacions, el 2010 el president pakistanès es va mostrar disposat a mantenir converses amb dirigents balutxis a l'exili per crear un clima de confiança, reconeixent que les demandes de la insurgència balutxi eren acceptables i es va comprometre a posar en marxa més projectes de desenvolupament a la regió, afectada per alts nivells de pobresa tot i tenir abundants recursos naturals. No obstant això, alguns líders de la insurgència van rebutjar aquestes propostes i van insistir que el seu desig era la independència. Nacionalistes balutxis també van objectar la manera en què es van distribuir els recursos obtinguts pel gas a la zona i Islamabad va ajustar l'assignació a Balutxistan en uns 35 milions de dòlars. Al llarg de l'any, el Pakistan va continuar acusant l'Índia d'encoratjar la insurgència a Balutxistan. A final de 2010, la revelació de documents secrets dels Estats Units per part de Wikileaks va donar a conèixer informacions segons les quals el Govern afganès hauria refugiat Brahamdagh Bugti, un dels líders de la insurrecció balutxi, mentre que altres documents de Wikileaks van vincular l'Índia, la Unió dels Emirats Àrabs i Rússia amb la insurrecció balutxi en termes d'entrenament i assistència econòmica.

Pakistan (nord-oest)	
Inici:	2001
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies talibanes, milícies tribals, Estats Units

Intensitat:	3
Evolució:	↑
Síntesi:	

El conflicte armat a la zona nord-oest del país va sorgir vinculat al conflicte armat a l'Afganistan després dels bombardeigs nord-americans el 2001. La zona comprèn les Àrees Tribals sota Administració Federal (FATA) –que havien romàs inaccessibles al Govern pakistanès fins a l'any 2002, quan es van iniciar les primeres operacions militars a la zona– i la Província Fronterera del Nord-Oest (NWFP). Després de la caiguda del règim talibà a l'Afganistan, a final del 2001, integrants de les milícies talibanes, amb presumptes connexions amb al-Qaida, es van refugiar en aquesta zona, donant lloc a operacions militars a gran escala de les Forces Armades pakistaneses (es van desplegar prop de 50.000 soldats) en suport dels Estats Units. La població local, majoritàriament d'ètnia paixtu, ha estat acusada de donar suport als combatents procedents de l'Afganistan. Des de les primeres operacions el 2002, la violència ha anat augmentant.

Es van mantenir els elevats nivells de violència al nord-oest, amb diversos milers de víctimes mortals, mentre que la situació humanitària es va agreujar per les fortes pluges que van afectar el país durant el tercer trimestre.³⁹ **El territori de les FATA va ser escenari de gran part de la violència esdevinguda durant l'any.** L'Exèrcit va llançar una campanya contrainsurgent a Waziristan Sud (FATA) entre gener i març, amb desenes de morts i més de 4.000 detinguts, i operacions especials a partir del segon trimestre a les àrees de Khyber i Orakzai (FATA), amb centenars de morts i més de 200.000 persones desplaçades. Tot i que les forces de seguretat van anunciar al juny la fi amb èxit de l'operació a Orakzai, aquesta es va prolongar. També hi va haver bombardejos, enfrontaments i atemptats greus a les agències de Mohmand i Bajaur (FATA). Va ser especialment letal **un doble atemptat suïcida al juliol contra una assemblea tradicional (jirga) a l'agència de Mohmand, que va ocasionar 105 morts**, així com un altre atemptat suïcida que va causar més de 40 morts, entre ells líders tribals, autoritats polítiques i policies, a Mohmand durant una reunió per a la creació d'una milícia antitalibana. També hi van haver atemptats significatius a la NWFP (re-designada com Khyber-Pakhtunkhwa [KP] a l'abril), enmig d'un nivell elevat de violència. Un atemptat suïcida amb camió bomba a Bannu (KP) va matar 99 persones i va ferir-ne 87.

La participació dels Estats Units en el conflicte va augmentar, amb un increment d'atacs d'avions nord-americans no pilotats, especialment a Waziristan Nord. Segons la New America Foundation, una tercera part de les víctimes mortals per atacs d'aquest tipus dels Estats Units des de 2004 eren civils. Segons aquesta organització, entre 607 i 993 persones, incloent civils i combatents, podrien haver mort el 2010 a causa dels atacs aeris nord-americans.⁴⁰ Els Estats Units van afirmar haver mort diversos líders talibans el 2010 en atacs d'aquest tipus. Al seu torn, els Estats Units van pressionar Islamabad perquè llancés operacions a gran

39. Vegeu el capítol 4 (Crisis Humanitàries).

40. Xifres extretes del portal de la New American Foundation, <<http://counterterrorism.newamerica.net/drones>>.

escala a Waziristan Nord, rebutjades per l'Exèrcit pakistanès. La tensió entre els dos països va augmentar a partir de setembre després de la mort de dos soldats pakistanesos a causa d'un bombardeig de l'OTAN i incursions de tropes internacionals en territori pakistanès. Com a resposta, Islamabad va bloquejar diversos dies la principal via de subministrament de les tropes internacionals a l'Afganistan. En els nou dies de bloqueig, uns 150 vehicles de l'OTAN van ser incendiats en diferents zones del Pakistan. A més dels elevats nivells de violència a les FATA i a la KP, durant el 2010 hi va haver al Pakistan un augment de la violència atribuïda a milícies talibanes a la província de Punjab (est), amb més de 260 morts.⁴¹

b) Sud-est Asiàtic i Oceania

Filipines (NPA)	
Inici:	1969
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, NPA
Intensitat:	1
Evolució:	=

Síntesi:

L'NPA, braç armat del Partit Comunista de les Filipines, va iniciar la lluita armada el 1969 i va assolir el seu zenit els anys vuitanta durant la dictadura de Ferdinand Marcos. Malgrat que les purgues internes, la democratització del país i els oferiments d'amnistia van debilitar el suport i la legitimitat de l'NPA a començament dels anys noranta, actualment s'estima que és operatiu en la major part de les províncies del país. Després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, la seva inclusió a les llistes d'organitzacions terroristes dels Estats Units i la UE va erosionar enormement la confiança entre les parts i, en bona mesura, va provocar la interrupció de les converses de pau amb el Govern de Gloria Macapagal Arroyo. L'NPA, el principal objectiu del qual és l'accés al poder i la transformació del sistema polític i el model socioeconòmic, té com a referents polítics el Partit Comunista de les Filipines i el National Democratic Front (NDF), que agrupa diverses organitzacions d'inspiració comunista.

Després de les eleccions de maig, tant el nou Govern de Benigno *Noynoy* Aquino com l'NDF van expressar la seva disposició a reprendre les converses de pau, encara que això no va significar una reducció de les hostilitats entre les parts. De fet, el Govern va desplegar tropes addicionals i va incrementar les mesures contrainsurgents per fer front a les ofensives de l'NPA en diverses províncies del país. En aquest sentit, el Govern va reconèixer no haver estat capaç de derrotar militarment l'NPA abans que finalitzés el mandat de Gloria Macapagal Arroyo (el juny de 2010), tal com havien declarat en diverses ocasions. No obstant això, **les Forces Armades van afirmar que durant el 2010 va continuar l'erosió del suport social i la capacitat militar de l'NPA dels darrers anys.** Manila estima que actualment l'NPA compta amb menys de 5.000 efectius, una

reducció molt significativa respecte als aproximadament 20.000 combatents que hi havia a començament de la dècada dels vuitanta. En aquest sentit, cal destacar la presentació per part de les Forces Armades d'un nou pla de pau i seguretat que regirà durant el Govern d'Aquino i que substituirà les estratègies d'Oplan Bantay Laya I i II, implementades durant l'administració de Gloria Macapagal Arroyo. L'Exèrcit va assenyalar que el nou pla, que també s'aplicarà a la resta de grups armats que operen al país, se centrarà en el respecte dels drets humans i el dret internacional humanitari i tindrà com a objectiu la consecució de la pau i no la simple derrota de l'enemic.

Per la seva banda, **l'NPA va declarar que durant el 2010 havia augmentat notablement els seus atacs contra objectius del Govern**, com ho van demostrar les ofensives del grup durant la commemoració de la fundació de la guerrilla (1969) durant els mesos de març i abril, durant les eleccions de maig o, especialment, durant el mes d'agost, quan uns 40 policies i militars (segons l'NPA) haurien mort en enfrontaments amb el grup comunista. Les Forces Armades van reconèixer l'impacte que havien tingut aquestes ofensives, encara que també van assenyalar que durant l'any havien estat detinguts diversos destacats líders del grup i havien estat desmantellats alguns dels seus campaments més importants. A més, el Govern considera que el lideratge del fundador del grup, José María Sison, estaria sent qüestionat de forma creixent pels llargs anys d'exili, per les seves desavinences amb altres líders del grup (especialment amb Benito Tiamzon i la seva dona Wilma Austria-Tiamzon), per les purgues internes presumptament ordenades per Sison fa alguns anys i pel distanciament entre l'NPA i el Partit Comunista de les Filipines, evidenciat en les darreres eleccions per les seves diferències sobre la conveniència o no de participar en els comicis presidencials. D'altra banda, Manila va acusar de nou l'NPA de violar sistemàticament el Dret Internacional Humanitari, utilitzant mines antipersonals, recorrent a l'extorsió, cometent desenes d'execucions extrajudicials contra població civil i reclutant menors. Respecte a aquest últim punt, Manila va denunciar que l'NPA havia reclutat 340 menors entre 1999 i 2010, encara que la major part d'ells es van lliurar o van ser capturats per les Forces Armades. Al desembre, el Govern i l'NDF van acordar la represa de les converses de pau el gener i febrer de 2011 i la signatura d'un alto el foc vigent entre el 16 de desembre i el 3 de gener, el més llarg dels últims deu anys. No obstant això, poc abans de l'inici de l'alto el foc, es va incrementar la violència i més de 20 persones van morir en diferents enfrontaments en diverses províncies.

Filipines (Mindanao-MILF)	
Inici:	1978
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, MILF
Intensitat:	1

41. Vegeu el resum sobre el Pakistan al capítol 2 (Tensions).

Evolució: ↓

Síntesi:

El conflicte armat a Mindanao es remunta a final dels anys seixanta, data en què Nur Misuari va fundar l'MNLF per exigir a Manila l'autodeterminació del poble moro, un conjunt de grups etnolingüístics islamitzats i organitzats políticament en soldanats independents des del segle xv. El MILF, per raons estratègiques, ideològiques i de lideratge, es va escindir de l'MNLF a final dels anys setanta i va continuar la lluita armada, mentre que l'MNLF va firmar un acord de pau el 1996 en el qual es preveia certa autonomia per a les àrees de Mindanao de majoria musulmana (Regió Autònoma del Mindanao Musulmà). Malgrat que des de l'any 2003 ambdues parts van firmar un acord d'alto el foc (supervisat per una missió internacional) i que en els últims anys s'han celebrat diverses rondes de negociació amb el Govern, facilitades per Malàisia i centrades en els territoris ancestrals del poble moro, el MILF continua actiu en diverses regions de Mindanao i s'estima que té uns 11.000 membres.

Durant el 2010 es va produir una dràstica reducció dels enfrontaments respecte al 2009 i es va registrar el nivell més baix de violència dels últims anys, segurament per les perspectives de represa del procés de pau i pel desplegament, a principi d'any, dels efectius de l'International Monitoring Team (IMT), encarregat de supervisar l'acord d'alto el foc entre les parts. Tot i això, es van produir enfrontaments esporàdics d'una certa intensitat i ambdues parts es van acusar repetidament de violar l'acord i de voler obstaculitzar el procés de pau. Al mes d'abril, per exemple, els enfrontaments entre les parts van provocar la mort de dos soldats a la província de Basilan i de deu combatents del MILF a la província de Maguindanao, mentre que al mes d'agost l'Exèrcit va bombardejar alguns dels bastions del MILF després que un enfrontament entre comandants del grup armat per qüestions de terres provoqués la mort de quatre persones i el desplaçament forçat d'unes 1.200 famílies. A més dels incidents entre el MILF i l'Exèrcit, durant l'any també es van produir alguns enfrontaments entre membres del MILF i l'MNLF que van provocar el desplaçament de nombroses persones.

En diverses ocasions el Govern va acusar algunes faccions del MILF d'orquestrar episodis de violència amb l'objectiu d'avortar el procés de pau. A principi d'any, per exemple, Manila va acusar el MILF de mantenir vincles amb les Civil Volunteer Organisation (CVO), les milícies al servei del clan dels Ampatuan que el novembre de 2008 van cometre una massacre de 57 persones. Segons fonts d'informació militar, el MILF obtindria armament de les CVO a canvi de proporcionar-los refugi als seus campaments de la província de Maguindanao. El MILF va negar aquestes acusacions (encara que va reconèixer que alguns dels seus combatents tenien vincles familiars amb integrants de les milícies) i va afirmar que sancionaria qualsevol tipus de vincle amb les CVO implicades en la massacre. En aquest sentit, a mitjan any, la cúpula del MILF va destituir un dels comandants que, segons Manila, havia instigat i protagonitzat el brot de violència que es va viure durant la segona meitat del 2008. El presumpte refugi que el MILF donava a aquest comandant era una de les qüestions que més havia tensat les relacions entre ambdues parts per reprendre el diàleg. El MILF va assenyalar que

aquesta destitució constituïa un gest de bona voluntat cap al nou Govern d'Aquino. Al seu torn, **el MILF va advertir el Govern que la seva insistència a atribuir-li bona part dels incidents violents esdevinguts a Mindanao erosionava la confiança entre les parts**. Així, per exemple, el grup armat va anunciar que la represa de les converses anunciada per ambdues parts estava en perill si Manila no rebutjava clarament qualsevol implicació del MILF en un atemptat en un autobús en què deu persones van morir i 30 van resultar ferides. A final d'any, ambdues parts van acordar que l'IMT estigués desplegat fins a final de febrer de 2011. Prèviament, el MILF havia advertit sobre una eventual represa del conflicte armat si l'IMT es retirava del terreny.

Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf)

Inici:	1991
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, Abu Sayyaf
Intensitat:	1
Evolució:	↓

Síntesi:

El Grup Abu Sayyaf lluita des de principi dels anys noranta per establir un estat islàmic independent a l'arxipèlag de Sulu i les regions occidentals de Mindanao (sud). Si bé inicialment va reclutar membres desafectes d'altres grups armats com el MILF o l'MNLF, posteriorment es va anar allunyant ideològicament d'ambdues organitzacions i incorrent de forma cada vegada més sistemàtica en la pràctica del segrest, l'extorsió, les decapitacions i els atemptats amb bomba, que li van valer la seva inclusió en les llistes d'organitzacions terroristes dels Estats Units i la UE. El Govern considera que la seva estratègia contrainsurgent dels últims anys ha debilitat enormement el lideratge i la capacitat militar del grup, però alhora adverteix que Abu Sayyaf continua suposant una amenaça per a l'Estat pels abundants recursos que obté dels segrestos i per la seva presumpta aliança amb organitzacions considerades terroristes com al-Qaida o Jemaah Islamiyah.

Durant el 2010 es van continuar produint enfrontaments freqüents entre el Govern i Abu Sayyaf, grup que segons Manila constitueix encara una seriosa amenaça per a l'Estat tot i que la seva capacitat militar s'ha vist seriosament delmada per l'estratègia de constrainsurgència desplegada els darrers anys pel Govern. Segons Manila, el grup compta actualment amb uns 400 combatents en els seus bastions de Jolo i Basilan, encara que operen en cèl·lules molt petites per evitar la pressió militar de l'Exèrcit. En aquestes regions, Abu Sayyaf va continuar incorrent en pràctiques com l'extorsió a la població civil o el segrest, incloent ciutadans estrangers. A final d'any, per exemple, el grup va abordar un vaixell malaisi i, posteriorment, es va refugiar a l'estat malaisi de Sabah. **Durant el 2010, les Forces Armades van continuar comptant amb el suport de centenars de tropes nord-americanes desplegades al sud del país i van concentrar els seus esforços en la presa d'alguns dels principals campaments d'Abu Sayyaf i en la captura dels principals líders del grup**. El Govern va destacar el cop dur que va suposar per al grup armat la mort en combat d'Albader Parad, un dels seus principals dirigents. No obstant això, l'Exèrcit ha advertit que les se-

ves tasques de contrainsurgència es veuen limitades ja que els membres d'Abu Sayyaf es refugien en àrees controlades pel MILF, grup amb el qual el Govern manté un acord d'alto el foc. El Govern també sosté que Abu Sayyaf manté estrets vincles amb l'exgrup armat d'oposició MNLF o amb l'organització Jemaah Islamiyah, en la qual militarien més de la meitat de les 50 persones titllades de terroristes que Manila estima que operen actualment a les Filipines. En aquest sentit, el Govern es va negar a declarar un cessament d'hostilitats durant les dates nadalenques (com sí va fer amb l'NPA i el MILF) ja que considera que Abu Sayyaf és un grup terrorista i no una organització insurgent amb una agenda política. A final d'any, els Estats Units i altres governs van advertir sobre possibles atemptats terroristes a la capital o els seus voltants, però l'Executiu va declarar que Abu Sayyaf no tenia la capacitat per perpetrar aquests atacs.

Va augmentar la tensió a Myanmar per la pressió de la Junta Militar sobre diversos grups armats per tal que aquests es transformessin en unitats de guàrdia fronterera

grups com el DKBA i altres grups més petits van acceptar la seva reconversió, la major part dels grups armats de Myanmar es va oposar a estar sota el comandament governamental. Davant d'una eventual escalada de les hostilitats bèl·liques, al novembre sis de aquests grups –Karen National Union (KNU), Kachin Independence Organization (KIO), New Mon State Party (NMSPP), Karenni National Progressive Party (KNPP), Chin National Front i Shan State Army North (SSA-N)– van acordar una estratègia comuna per respondre coordinadament si alguna de les organitzacions armades era atacada. No obstant això, després d'una visita del primer ministre xinès, el Govern va decidir reduir la pressió sobre el grup i tractar la qüestió després de les eleccions.

Durant l'any es van produir diversos enfrontaments entre l'Exèrcit i diversos grups armats d'oposició. Com en anys anteriors, els de més gravetat es van produir als estats Shan i Karen, on l'esclat de diverses explosions i els enfrontaments entre les Forces Armades i els grups SSA-S i KNU van provocar la mort d'un nombre indeterminat de persones. **Un dels enfrontaments més virulents es va produir a l'estat Karen a principi de novembre, coincidint amb les eleccions.** Els enfrontaments entre l'Exèrcit i la 5a. Brigada del DKBA (una escissió del DKBA), que van provocar la mort de més de 30 persones i la fugida a Tailàndia d'entre 23.000 i 28.000 persones, es van iniciar després que la 5a. Brigada del DKBA prengué el control de les ciutats de Myawaddy i Pyathounzu. La major part de les persones refugiades van retornar als seus llocs d'origen després que el Govern reprengué el control d'ambdues ciutats. A l'estat Shan també es van produir diversos incidents de violència. El mes de març, per exemple, l'SSA-S va declarar que 20 militars van morir i vuit van resultar ferits durant diversos enfrontaments amb l'Exèrcit. A aquest estat també es van produir alguns enfrontaments amb l'UWSA, el grup més gran dels que han signat acords de cessament d'hostilitats amb el Govern, especialment durant la negociació sobre el nombre de ciutats que s'haurien d'incloure a l'àrea que controla el grup. També es van produir incidents de violència i enfrontaments armats, encara que amb menor freqüència i intensitat, als estats Rakhine, Karenni o Kachin.

Myanmar	
Inici:	1948
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats (KNU/KNLA, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNPLAC, SSSNPLO)
Intensitat:	1
Evolució:	=
Síntesi:	

Des de 1948 desenes de grups armats insurgents d'origen ètnic s'han enfrontat al Govern de Myanmar per reclamar un reconeixement a les seves particularitats ètniques i culturals i per demanar reformes en l'estructuració territorial de l'Estat o la independència. Des de l'inici de la dictadura militar el 1962, les Forces Armades han combatut contra grups armats als estats ètnics, i les demandes d'autodeterminació de les minories s'han combinat amb les peticions de democratització compartides amb l'oposició política. El 1988 el Govern va iniciar un procés d'acords d'alto el foc amb part dels grups insurgents, permetent-los prosseguir amb la seva activitat econòmica (tràfic de drogues i pedres precioses, bàsicament). No obstant això, les operacions militars han estat constants en aquestes dècades, i han estat especialment dirigides contra la població civil, amb l'objectiu d'acabar amb les bases dels grups armats, provocant el desplaçament de centenars de milers de persones.

Encara que no es van registrar enfrontaments d'alta intensitat entre les Forces Armades i els diversos grups d'oposició que operen principalment a les regions orientals del país, **sí que es van produir episodis de violència esporàdics i es va mantenir una gran tensió entre el Govern i diversos grups armats, els quals l'Executiu pretén convertir en unitats de guàrdia fronterera.** Els primers mesos de l'any, el Govern va pressionar aquests grups, amb qui manté acords de cessament d'hostilitats des de fa anys, endinsant-se al seu territori (un fet que no passava des de feia anys) i amenaçant d'iniciar una ofensiva militar si al mes de setembre no s'havien integrat a la guàrdia fronterera. Encara que alguns

Tailàndia (sud)	
Inici:	2004
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats d'oposició secessionistes
Intensitat:	2
Evolució:	=
Síntesi:	

El conflicte al sud de Tailàndia es remunta a començament del segle xx, quan el llavors Regne de Siam i la potència colonial britànica a la península de Malàisia van decidir partir el Soldanat de Patani. Com a conseqüència, alguns territoris van quedar sota sobirania de l'actual Malàisia i altres (les províncies meridionals de Songkhla, Yala, Patani i Narathiwat) sota sobi-

rania tailandesa. Durant tot el segle xx hi ha hagut grups que han lluitat per resistir les polítiques d'homogeneïtzació política, cultural i religiosa impulsades per Bangkok o bé per exigir la independència de les esmentades províncies, de majoria malai-musulmana. El conflicte va assolir el seu moment àlgid en els anys seixanta i setanta i va remetre en les següents dècades gràcies a la democratització del país. Tanmateix, l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra el 2001 va implicar un dràstic gir en la política contrainsurgent i va precedir l'esclat del conflicte armat que viu la regió des del 2004. La població civil, tant budista com musulmana, és la principal víctima de la violència, normalment no reivindicada per cap grup.

La intensitat del conflicte es va mantenir en nivells semblants o lleugerament inferiors als de l'any 2009, en què 567 persones van morir i més de 1.000 van resultar ferides. Els deu primers mesos del 2010, 368 persones havien mort i més de 800 havien resultat ferides pel conflicte armat, de manera que el nombre total de persones mortes des de principi del 2004 s'acostava a les 4.500 i el nombre de persones ferides superava les 7.300. No obstant això, fonts independents i organitzacions de la societat civil consideren que la xifra de víctimes podria ser molt més elevada perquè la major part de la violència es concentra en àrees rurals remotes i aïllades. **Encara que bona part dels 10.500 episodis de violència registrats des de 2004 anaven dirigits contra forces de seguretat de l'Estat o funcionaris, la majoria de les víctimes de la violència són civils.** Segons dades del centre d'investigació Deep South Watch, aproximadament el 60% de les víctimes mortals són musulmanes. A final de gener, la Policia va fer públic un informe en què estimava que la base de suport del moviment insurgent és d'un es 100.000 persones, de les quals unes 2.000 serien combatents, 300 líders espirituals i gairebé 200, líders militars. Malgrat l'elevat nombre d'incidències atribuïts pel Govern als grups insurgents secessionistes, Bangkok considera que la major part de la violència al sud està vinculada a la delinqüència comuna. La Policia considera que només un 11% dels més de 63.000 crims que es registren al sud del país en un any són atribuïbles a la insurrecció armada i adverteix que molts delinqüents comuns (especialment les xarxes de narcotràfic) tracten d'imitar el *modus operandi* dels grups armats secessionistes.

Durant l'any 2010, el Govern va estendre en diverses ocasions l'estat d'emergència que regeix al sud del país des de 2005, encara que a final d'any va anunciar que en un futur proper aquesta mesura podria ser revocada en algunes de les regions de Yala, Pattani i Narathiwat en què la situació de seguretat hagués millorat. Organitzacions de la societat civil i grups de drets humans van criticar aquesta mesura perquè consideren que ofereix immunitat als cossos de seguretat de l'Estat i provoca desconfiança entre la població civil. En aquest sentit, al mes d'octubre, **15 organitzacions islàmiques van instar el Govern a abandonar el seu enfocament militarista per resoldre el conflicte al sud del país.** De la mateixa manera, l'International Crisis Group (ICG) considera que per fer front a les demandes dels grups armats i els greuges de la població del sud el Govern hauria d'iniciar un diàleg polític, descentralitzar el poder (en el marc d'un Estat unitari) i reformar les estructures político-administratives, reconèixer la identitat cultural,

religiosa i ètnica de la població malai-musulmana del sud del país i modificar la política d'assimilació d'aquest col·lectiu practicada fins al moment.

Europa

Rússia (Daguestan)	
Inici:	2010
Tipologia:	Sistema, Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern federal rus, Govern de la república de Daguestan, grups armats d'oposició
Intensitat:	1
Evolució:	↑

Síntesi:

Daguestan, la república més extensa, més poblada i amb més diversitat ètnica del nord del Caucas, afronta des de final dels anys noranta un increment de la conflictivitat. La insurgència armada d'ideologia islamista, que defensa la creació d'un Estat islàmic al nord del Caucas, s'enfronta a les autoritats locals i federals, en un context d'atemptats diaris i operacions de contrainsurgència. L'oposició armada està encapçalada per una xarxa d'unitats armades i de caràcter islamista coneguda com a Sharia Jama. La violència armada a Daguestan és resultat d'un cúmul de factors, incloent la regionalització de la insurgència islamista procedent de Txetxènia així com el clima local de violacions de drets humans, sovint emmarcats en la «lluita contra el terrorisme». Tot això en un context social i polític fràgil, de malestar social pels abusos de poder i els elevats índexs d'atur i pobresa, tot i la riquesa de recursos naturals. A això s'afegeixen les tensions interètniques, les rivalitats pel poder polític i la violència criminal.

Durant l'any va escalar la violència a Daguestan i es van superar els dos centenars de víctimes mortals. Tant des de sectors oficials russos i daguestanesos i premsa russa com des d'ONG locals es va alertar de l'augment d'atacs contra les forces de seguretat, mentre van continuar les violacions de drets humans. **El Ministeri d'Interior rus va afirmar que el 2010 s'havia incrementat en un 40% el nombre d'atacs rebels respecte a l'any anterior i va assenyalar Daguestan com una de les repúbliques del Caucas que havia experimentat una major deriva de violència.** Ja al segon trimestre, el nou president daguestanès, Magomedsalam Magomedov –designat pel president rus i que va prendre possessió del càrrec el primer trimestre–, va xifrar en 150 els rebels morts entre principi de 2009 i abril de 2010, i el tercer trimestre va afirmar que s'havia doblat el nombre de policies morts en operacions contrainsurgents davant d'una reducció de baixes entre els rebels. Les xifres del Ministeri d'Interior daguestanès comptabilitzaven 104 baixes entre les forces de seguretat i altres 123 d'insurgents entre gener i setembre de 2010. També el balanç de l'ONG Memorial apuntava a una tendència a l'augment de la violència. D'altra banda, **les autoritats van afirmar al gener haver mort el líder de la insurgència islamista de Daguestan, Marat Kurbanov,** conegut com l'emir de Daguestan, que havia substituït Umalat Magomed, després de la mort d'aquest el desembre de 2009. Al juliol va ser nomenat nou líder de la insurgèn-

cia Magomed Vagapov, fins aleshores líder de la branca insurgent de la ciutat de Gubden, una de les més actives de la República.

Entre els atacs rebels, va ser evident l'increment d'atemptats suïcides, alguns d'especial gravetat: un atac suïcida contra un recinte policial a la capital, Makhatkala, que va matar sis policies i va ferir 19 persones al gener; dos atemptats al març a Kizliar, amb 12 víctimes mortals; un atemptat amb cotxe bomba a l'abril, amb quatre morts i 17 ferits, 11 d'ells civils; un altre atemptat suïcida contra una instal·lació militar russa al setembre, amb tres soldats morts i 32 ferits, i un atemptat suïcida a la capital al setembre, amb 42 ferits, entre d'altres. **El president daguestanès va demanar al president rus, Dmitri Medvèdev, que reforcés les forces de seguretat desplegades a la República.** Al seu torn, el viceprimer ministre, Rizvan Kurbanov, va afirmar que el Govern regional havia intentat dialogar sense èxit amb la insurgència en repetides ocasions i que, posteriorment, li va advertir que deposés les armes o, en cas contrari, seria eliminada, advertència que va fer extensiva a les bases de suport social dels rebels.

Rússia (Ingúixia)	
Inici:	2008
Tipologia:	Sistema, Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern federal rus, Govern de la república d'Ingúixia, grups armats d'oposició (Jamaat Ingush)
Intensitat:	1
Evolució:	↓

Síntesi:

La violència de baixa intensitat que experimenta Ingúixia des de començament del segle XXI enfronta les forces de seguretat locals i federals i una xarxa de cèl·lules armades de caire islamista, coneguda com a Jamaat Ingush i integrada al Front del Caucas (moviment que agrupa les diferents insurgències del nord del Caucas). Amb orígens que es remunten a la participació de combatents ingúixos en la primera guerra txetxena (1994-1996), a partir del 2002 la insurgència ingúixa es va reestructurar sobre línies territorials, impulsant una campanya de violència local que, sense la pulsio nacionalista de Txetxènia, perseguia la creació d'un estat islàmic al Caucas. L'inici de la violència a Ingúixia es va produir en paral·lel a la presidència de la república de Murat Zyazikov, durant el mandat del qual (2002-2008) es van produir nombrosos problemes de violacions de drets humans, corrupció, pobresa i un clima de desgovern i tensió social i política. La insurgència ingúixa ataca periòdicament el personal militar i civil de l'aparell de l'Estat rus i local. A partir de 2008 hi va haver un increment de la violència.

Es va reduir el clima de violència, enfront de la tendència del 2009, si bé es van continuar produint incidents de baixa intensitat durant tot l'any, amb almenys un centenar de morts i ferits. Va destacar també l'impacte sobre els insurgents de les operacions de les forces de seguretat: al començament de març va morir a Nazran un dels principals ideòlegs dels grups armats del nord del Caucas, Alexander Tikhomirova, àlies *Said Buryatsky*, en una operació especial de forces russes i

ingúixes. A més, **el Servei Federal de Seguretat va anunciar la detenció del líder de la insurgència a Ingúixia i comandant militar del moviment armat del nord del Caucas, emir Magues, captura reconeguda per la insurgència.** Al seu torn, els grups rebels van anunciar a l'octubre una moratòria temporal en l'assassinat de policies a la República, per tal de donar-los temps per reconsiderar la seva posició respecte a la insurgència. El president ingúix, Yunus-Bek Yevkurov, va xifrar en 400 els policies morts en els últims cinc anys.

Tot i la moratòria anunciada l'últim trimestre, durant l'any la insurgència va mantenir el seu pols amb les autoritats i la població civil, a la qual va instar que no la denunciés sota amenaça que serien assassinats si ho feien. Així mateix, va continuar utilitzant els **atemptats suïcides com a estratègia.** Dels xocs entre les forces de seguretat i la insurgència va ser especialment greu una operació contrainsurgent al febrer prop de la frontera amb Txetxènia, en què van morir 20 rebels, tot i que l'ONG Memorial va denunciar que almenys quatre eren civils txetxens. Dues persones van morir i una trentena van resultar ferides per unes explosions al febrer durant un registre en un edifici a Nazran, una de les principals ciutats de la República. La violència insurgent i contrainsurgent va transcórrer en un context general de greus violacions dels drets humans. L'ONG local Mashr va denunciar que des de 2002, 184 persones havien estat segrestades a Ingúixia, la majoria activistes polítics retinguts per membres de les forces de seguretat. Durant l'últim trimestre de l'any van augmentar les alertes sobre un increment de segrestos de joves acusats de participar en la insurgència islamista.

Rússia (Txetxènia)	
Inici:	1999
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Sistema Intern
Actors:	Govern federal rus, Govern de la república de Txetxènia, grups armats d'oposició
Intensitat:	1
Evolució:	↑

Síntesi:

Després de la primera guerra de Txetxènia (1994-1996), que va enfrontar la Federació Russa amb la república txetxena principalment per la independència d'aquesta última (auto-proclamada el 1991 en el context de descomposició de l'URSS) i que va acabar en un tractat de pau que no va resoldre l'estatus de Txetxènia, el conflicte es va reobrir el 1999, en l'anomenada segona guerra txetxena, amb el detonant d'unes incursions a Daguestan de rebels txetxens i atemptats en ciutats russes. En un context preelectoral i amb un discurs antiterrorista, l'Exèrcit rus va entrar de nou a Txetxènia per combatre el règim independentista moderat sorgit després de la primera guerra i devastat, al seu torn, per disputes internes i una criminalitat creixent. Rússia va donar per acabada la guerra el 2001, sense acord ni victòria definitiva, i va propiciar un estatut d'autonomia i una administració txetxena prorrussa. Tanmateix, els enfrontaments persisteixen paral·lelament a una creixent islamització de les files rebels txetxenes i una regionalització de la lluita armada.

La situació a la República va continuar deteriorant-se, seguint la tendència de l'augment de la violència des que, l'abril de 2009, es va anunciar el decret que posava fi a la campanya antiterrorista. **Va destacar un atac rebel contra la localitat de Tsentoroi a l'agost, d'on és originari el president txetxè, Ramzan Kadírov, i habitualment blindada a l'accés extern.** 12 insurgents i sis membres de les forces de seguretat van morir i set civils i 18 oficials van resultar ferits en aquest atac. **La insurgència va atemptar també contra el Parlament txetxè,** amb un atac a l'octubre que va causar sis víctimes mortals i ferides a 17, 11 d'elles civils, i que va coincidir amb la visita a la capital, Grozni, del ministre d'Interior rus, Rashid Nurgaliev. Durant l'any es van produir altres incidents menors. Entre el gener i el juny van morir 51 insurgents, segons el Ministeri d'Interior txetxè, que va xifrar en 128 els detinguts durant aquest mateix període. Segons la Fiscalia de Rússia, durant els primers deu mesos del 2010, 254 dels 352 actes terroristes comesos al districte federal del nord del Caucas es van produir a Txetxènia, tot i que el Govern local txetxè va negar les xifres. D'altra banda, el líder de la insurgència txetxena i màxim líder del moviment rebel de tot el nord del Caucas, Dokku Umarov, va anunciar a l'agost la renúncia al seu càrrec, decisió rectificadora uns dies després, la qual cosa va ser interpretada per alguns analistes com un intent de dimissió forçada per altres càrrecs insurgents. Paral·lelament, la detenció o mort d'Umarov va continuar sent una prioritat per al president txetxè. Mentrestant, Kadírov va aconseguir un pacte a l'agost amb el principal clan rival, els Yamadayev, de manera que el president va reduir els focus d'amenaça al seu poder a excepció de la insurgència. Al mateix temps, es va mantenir el clima de violacions dels drets humans denunciats per activistes locals.

D'altra banda, **es van materialitzar les amenaces d'Umarov d'estendre la violència a altres zones de Rússia.** Així, **un doble atemptat suïcida al metro de Moscou, a final de març i reivindicat per Umarov, va causar la mort de 39 persones i ferides a 80.** Umarov va qualificar l'atac de venjança per la mort de diversos civils txetxens en una operació contrainsurgent a Ingúixia al costat de la frontera amb Txetxènia. Ja abans d'aquest doble atemptat, Umarov havia amenaçat d'estendre la lluita armada regional a altres zones de Rússia, amenaça que va reiterar posteriorment.

Turquia (sud-est)	
Inici:	1984
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, PKK, TAK
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Síntesi:	

El PKK, creat el 1978 com un partit polític de tipus marxista-leninista i dirigit per Abdullah Öcalan, va anunciar el 1984

una ofensiva armada contra el Govern, embarcant-se en una campanya d'insurgència militar per reclamar la independència del Kurdistan, fortament contestada pel Govern en defensa de la integritat territorial. La guerra que es va desencadenar entre el PKK i el Govern va afectar de manera especial la població civil kurda del sud-est de Turquia, atrapada en un foc creuat i víctima de les persecucions i campanyes d'evacuacions forçades exercides pel Govern. El conflicte va donar un gir el 1999, amb la detenció d'Öcalan i el posterior anunci del PKK de l'abandonament de la lluita armada i la transformació dels seus objectius, deixant enrere la demanda d'independència per centrar-se en la reivindicació del reconeixement a la identitat kurda dins de Turquia. Entre el discurs de lluita antiterrorista de Turquia i d'autodefensa per part del PKK, el conflicte es va mantenir viu en forma de tensió durant els anys posteriors i va augmentar el 2007.

El conflicte va oscil·lar durant l'any, amb una intensificació de la violència entre el segon i tercer trimestre, tot i que posteriorment es van produir alguns avenços cap a la resolució del conflicte, incloent contactes entre l'Estat i el líder del PKK, Abdullah Öcalan.⁴² **La primera meitat de l'any va ser escenari d'un clar deteriorament de la situació.** Després d'un augment dels atacs entre l'Exèrcit i el PKK, al juny el grup armat va posar fi formal al seu alto el foc, iniciat l'abril de 2009 (tot i que ja s'havia donat per finalitzat *de facto* el 2009) i Abdullah Öcalan va comunicar la seva retirada del procés exploratori de diàleg. De fet, el segon trimestre va ser escenari d'alguns dels atemptats més mortífers dels últims mesos: nou militars van morir i 14 van resultar ferits en un atac a un lloc militar proper a Semdinli (Hakkari), i cinc soldats i una civil van morir en un atemptat contra un autobús a Istanbul, reivindicat pel grup prokurd TAK (considerat aliat o adscrit al PKK). També l'Exèrcit va intensificar la seva campanya contrainsurgent, i es va mantenir la pressió contra els sectors polítics i socials kurds. Segons l'Exèrcit, entre març i mitjan juny, van morir una quarantena de militars i uns 150 membres del PKK. Segons la premsa local, entre mitjan maig i principi de juliol, haurien mort 246 membres del PKK.

Enmig d'aquest clima de violència, durant la segona meitat de l'any alguns factors van rellançar les expectatives sobre una oportunitat de pau futura. **El PKK va declarar a l'agost un nou alto el foc** i va anunciar que s'havia posat en marxa un procés de diàleg. A més, es va obrir un període d'intensificació de les mesures diplomàtiques formals i informals encaminades a resoldre la qüestió kurda. No obstant això, la fragilitat de la situació es va posar en evidència amb nous incidents de seguretat. Entre aquests, nou civils van morir per l'explosió d'una mina al pas d'un minibús a la província de Hakkari; el PKK va negar l'autoria d'aquest atemptat i nou membres del PKK van morir en una operació militar de gran escala en aquesta província. Tot i això, el PKK va prorrogar la seva treva a final de setembre i es va comprometre després a no atemptar més contra civils. **El mateix dia que finalitzava aquesta extensió de la**

42. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

treva –el 31 d'octubre–, un atemptat suïcida en ple centre d'Istanbul va ferir 32 persones, i va generar nous dubtes sobre un possible escenari de pau. El grup TAK va reivindicar l'atac, mentre el PKK el va condemnar i va prorrogar de nou el seu alto el foc fins a les eleccions generals de juny de 2011, mesura celebrada de manera inesperada pel president turc. En paral·lel a la violència vinculada al conflicte armat, l'Estat turc va mantenir tot l'any el seu pols amb el moviment polític i social nacionalista kurd, fet que va generar dubtes sobre la voluntat del Govern d'arribar a una solució i avançar en la democratització del país. En aquest sentit, el partit prokurd BDP va denunciar que, **a final d'any, 1.500 polítics kurds romanien detinguts des de l'inici de les operacions** a gran escala el 2009 contra quadres polítics i activistes kurds, incloent alcaldes i regidors electes.

Orient Mitjà

Iraq	
Inici:	2003
Tipologia:	Sistema, Govern, Recursos Intern internacionalitzat
Actors:	Govern de transició, Coalició internacional liderada pels Estats Units i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs
Intensitat:	3
Evolució:	=
Síntesi:	

La invasió de l'Iraq per part de la coalició internacional liderada pels Estats Units el març de 2003, utilitzant la presumpta presència d'armes de destrucció massiva com a argument i amb la voluntat d'enderrocar el règim de Saddam Hussein per la seva suposada vinculació amb els atacs de l'11 de setembre de 2001 a Nova York, va propiciar l'inici d'un conflicte armat en el qual, progressivament, es van involucrar nombrosos actors: les tropes internacionals, les Forces Armades iraquianes, milícies i grups insurgents, com al-Qaida, entre d'altres. El nou repartiment de poder entre grups sunnites, xiïtes i kurds en el marc institucional instaurat després de l'enderrocament de Hussein va provocar descontentament entre nombrosos sectors. La violència ha anat augmentant, i s'ha superposat l'oposició armada contra la presència internacional al país a la lluita interna pel control del poder amb un component marcat sectari des de febrer de 2006, principalment entre xiïtes i sunnites.

El clima d'incertesa política després de les eleccions del 7 març, la inestabilitat i els continus fets de violència van caracteritzar la situació a l'Iraq. Segons les xifres oficials, que comptabilitzen les baixes civils i de les forces de seguretat, el nombre total de víctimes mortals va augmentar lleugerament respecte a l'any anterior –3.605 el 2010 enfront de 3.481 el 2009–, encara que es va reduir el nombre de civils assassinats.

L'organització Iraq Body Count (IBC) va confirmar aquesta tendència encara que amb xifres diferents, ja que, segons el seu recompte, **durant el 2010 hi va haver 4.021 civils morts, gairebé 500 menys que el 2009 i el menor nombre de baixes civils des de l'inici de la guerra el 2003**. Els atacs a gran escala, amb un balanç superior a les 50 víctimes mortals, van continuar tenint un gran impacte, encara que amb menys protagonisme que l'any anterior.⁴³ La violència es va materialitzar en múltiples atemptats i atacs selectius que es van concretar principalment en agressions a candidats i funcionaris electorals en el període previ als comicis, en atemptats de caràcter sectari –especialment contra comunitats xiïtes i cristianes durant celebracions religioses– i en accions contra les forces de seguretat i la Policia. En termes geogràfics, les ciutats més afectades per la violència van ser Bagdad i Mosul. A l'abril les autoritats van anunciar la mort dels dos principals líders d'al-Qaida al país, però aquest fet no va impedir que l'agrupació continués les seves ofensives al llarg de l'any. El període més mortal es va produir durant l'estiu, coincidint amb la retirada de les tropes de combat nord-americanes de l'Iraq. El contingent nord-americà es va reduir a menys de 50.000 militars i va passar a complir tasques de suport i assistència tècnica a les forces de seguretat locals que, segons va admetre el cap de l'Exèrcit iraquí, no estaran en condicions de garantir la defensa del Govern ni de la població civil fins d'aquí a una dècada.

En aquest context, a final d'octubre la difusió per part de Wikileaks de més de 400.000 documents interns de l'Exèrcit nord-americà i britànic va tornar a posar al centre d'atenció les denúncies sobre abusos sistemàtics, tortures i execucions extrajudicials a presoners a l'Iraq per part de les tropes aliades i l'Exèrcit iraquí. Segons l'IBC, els nous antecedents revelats per Wikileaks també podrien elevar en 15.000 persones el nombre total de baixes entre la població civil. Així, la xifra de víctimes mortals del conflicte, iniciat el 2003, seria d'unes 150.000 persones, 80% d'elles civils. La violència i la inestabilitat al país van estar condicionades pel buit polític derivat de les dificultats dels partits per aconseguir un acord després dels comicis. **Al novembre, nou mesos després de les eleccions, les principals coalicions van aconseguir un acord per posar en marxa un govern d'unitat nacional**, que va ser aprovat pel Parlament al desembre, pocs dies abans que vencés el termini límit constitucional. El Govern va passar a estar encapçalat pel fins aleshores primer ministre en funcions, Nouri al-Maliki, i pel dirigent kurd, Jalal Talabani, que repeteix a la presidència. Iyad Allawi, líder d'Iraqiya, la coalició que va obtenir el nombre més alt d'escons als comicis, va ser nomenat director del nou Consell de Polítiques Estratègiques. Ministeris clau i altament disputats per les agrupacions polítiques com el de Defensa, Interior i Seguretat van quedar momentàniament vacants.

43. Segons l'Iraq Body Count, durant el 2010, es van registrar nou atacs de gran escala que van causar la mort de 567 persones, mentre que l'any anterior vuit atemptats van acabar amb la vida de 750 persones.

Quadre 1.2. Les filtracions de Wikileaks

Wikileaks és una organització mediàtica internacional sense ànim de lucre que publica a través del seu lloc web informes anònims i documents filtrats⁴⁴ amb contingut sensible en matèria d'interès públic, preservant l'anonimat de les seves fonts. Creada l'any 2006, es va fer famosa el 2010 per la filtració d'un vídeo en què uns periodistes eren assassinats per l'Exèrcit nord-americà a l'Iraq el 2007, per les filtracions de les activitats dels Estats Units a les guerres de l'Afganistan, amb 92.000 documents relatius al període entre 2004 i 2009, i de l'Iraq. L'octubre de 2010 van sortir a la llum 391.000 documents que fan referència a la fase de la guerra a l'Iraq entre l'1 de gener de 2004 i desembre de 2009 i que revelen, entre altres assumptes, l'ús sistemàtic de tortures i dades que indicarien la mort de 109.032 persones durant aquest període, de les quals 66.081 eren civils (63%).

Però, va ser la filtració de les comunicacions confidencials del Departament d'Estat dels Estats Units, a final de novembre de 2010, la que va tenir més repercussió mediàtica a escala global. Wikileaks va iniciar el 28 de novembre la publicació de 251.287 cables o comunicacions confidencials de la diplomàcia nord-americana, en què es posaven de manifest un conjunt d'episodis transcorreguts entre desembre de 1966 i febrer de 2010, encara que la majoria se circumscriuen als últims tres anys. La informació procedeix de 274 ambaixades, consolats i missions diplomàtiques dels Estats Units al món. La filtració i publicació d'aquestes comunicacions van revelar informacions inèdites sobre la política exterior dels Estats Units en les diferents crisis polítiques i conflictes armats actuals, especialment a l'Orient Mitjà, l'Afganistan i altres conflictes d'Àsia i Àfrica, com també el paper que té l'anomenada lluita contra el terrorisme en les relacions i activitats dels Estats Units al món i els mecanismes d'espionatge, pressió, ingerència i coerció que exerceix Washington per defensar els seus interessos en l'arena internacional. Dels més de 250.000 cables revelats per Wikileaks, i segons l'escala que utilitza el Departament d'Estat (que va de «l'alt secret» al «confidencial») més de 15.000 són considerats «secrets», 101.000 són considerats «confidencials» i 133.000 són qualificats de «sense classificar».

Wikileaks va facilitar aquests missatges diplomàtics als diaris *El País* (Espanya), *The Guardian* (Regne Unit), *The New York Times* (Estats Units), *Le Monde* (França) i el setmanari *Der Spiegel* (Alemanya). Aquests mitjans, segons han assenyalat els diversos rotatius, van treballar per separat en la valoració i selecció del material, amb la condició de no posar en perill fonts protegides prèviament o persones, la vida de les quals es podria veure amenaçada en revelar-se'n la seva identitat. Al mateix temps, els diferents mitjans haurien intentat evitar la revelació d'episodis que poguessin suposar un risc per a la seguretat nacional dels Estats Units, el país més afectat per les revelacions, i també de la resta de països esmentats. La filtració de les comunicacions del Departament d'Estat dels Estats Units va anar acompanyada d'una campanya d'acusacions i la posterior detenció del director de Wikileaks, Julian Assange, per presumptes delictes sexuals.

De les filtracions dels documents del Departament d'Estat es deriven algunes valoracions preliminars: per si mateixos, aquests documents tenen un valor informatiu sense precedents que pot contribuir a la comprensió d'alguns dels principals focus d'inestabilitat actual i de determinades dinàmiques inherents a les relacions internacionals en general i a les relacions i interessos dels Estats Units al món en particular. Tal com assenyala *El País*, la importància d'aquestes filtracions és que «revelen de forma exhaustiva, com segurament no havia passat mai, fins a quin grau les classes polítiques en les democràcies avançades d'Occident han estat enganyant els seus ciutadans» i suposen «un menyspreu constant pels procediments incompatibles no només amb el funcionament de les institucions d'un país sinó també, o especialment, amb la tradició legal i democràtica dels Estats Units». Al mateix temps, la filtració posa de manifest la fragilitat dels mètodes de comunicació tradicionals dins del sistema internacional i s'obre un important debat sobre la llibertat d'informació i els seus límits, com també sobre la transparència dels governs en la seva política exterior. Al mateix temps, aquesta opacitat complica encara més, si és possible, l'estudi de les guerres i les causes que les generen per poder intervenir-hi i contribuir a la seva resolució.

Israel – Palestina

Inici:	2000
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Territori Internacional ⁴⁵
Actors:	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular
Intensitat:	1
Evolució:	↓

Síntesi:

El conflicte entre Israel i els diferents actors palestins es va reiniciar l'any 2000 amb l'esclat de la segona Intifada propiciada pel fracàs del procés de pau promogut a començament dels anys noranta (Procés d'Oslo, 1993-1994). El conflicte palestino-israelià es va manifestar el 1947 quan la resolució 181 del Consell de Seguretat de l'ONU va dividir el territori de Palestina, sota mandat britànic, en dos estats; poc després, es va proclamar l'Estat d'Israel (1948), i des de llavors no s'ha pogut materialitzar un Estat palestí. Després de la guerra de 1948-49 Israel va annexionar Jerusalem oest, i Egipte i Jordània van passar a controlar Gaza i Cisjordània, respectivament. El 1967, Israel va ocupar Jerusalem Est, Cisjordània i Gaza després de

44. Vegeu el llistat de documents confidencials al lloc web de Wikileaks, a <<http://213.251.145.96/>>.

45. Malgrat que Palestina (l'Autoritat Nacional de Palestina és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori) no és un Estat reconegut internacionalment, es considera el conflicte entre Israel i Palestina com a «internacional» i no com a «intern» en tractar-se d'un territori ocupat il·legalment i la pretesa pertinença del qual per part d'Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.

vèncer en la Guerra dels Sis Dies contra els països àrabs. L'autonomia dels territoris palestins no va ser formalment reconeguda fins als Acords d'Oslo, tot i que la seva implementació es va veure impedita per l'ocupació militar i pel control del territori imposat per Israel.

El conflicte palestí-israelià va estar marcat per la persistència dels episodis de violència amb víctimes mortals i la manca de progressos en les negociacions.⁴⁶ Més de 90 persones van morir producte de múltiples fets violents el 2010, en el marc d'un conflicte que ha causat 7.454 víctimes mortals durant l'última dècada (des de l'esclat de la Segona Intifada), de les quals el 85% eren palestins i 1.317 menors d'edat, segons un informe fet públic al setembre.⁴⁷ L'últim any la violència va adoptar la forma d'enfrontaments directes entre palestins i israelians, atacs aeris israelians sobre la Franja de Gaza, assassinats selectius i trotejos contra població civil, entre ells agricultors i pescadors palestins. Quatre israelians van ser assassinats a final d'agost a Hebron, en vigílies de la reunió a Washington del primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu, i del president palestí, Mahmud Abbas, per relançar les negociacions directes després de vint mesos sense diàleg. En tot cas, l'incident que va despertar un gran enrenou internacional es va produir el 31 de maig, quan **les forces israelianes van interceptar una flotilla humanitària que intentava fer arribar ajuda humanitària a Gaza.** L'operació israeliana, que es va saldar amb nou activistes morts, va motivar una àmplia condemna mundial, va suposar un important deteriorament en les relacions diplomàtiques d'Israel amb països veïns –en especial amb Turquia, país d'origen dels nou morts– i va exposar públicament les greus conseqüències per a la població palestina del bloqueig imposat per Israel a Gaza.⁴⁸

Al mateix temps, els intents per reactivar les negociacions entre palestins i israelians van afrontar diversos obstacles, vinculats principalment a les polítiques israelianes relatives a la construcció d'assentaments als territoris ocupats. Durant el primer trimestre, l'anunci d'edificació de 1.600 nous habitatges a Jerusalem Est, coincidint amb una visita del vicepresident dels Estats Units, Joseph Biden, a la regió, va motivar la pitjor crisi diplomàtica en dècades entre Israel i Washington i va portar Abbas a fer marxa enrere en la seva decisió de reprendre les converses indirectes amb Israel. No obstant això, es van reprendre noves negociacions i de caràcter directe a principi de setembre sota les pressions dels Estats Units, amb una crida del president Barack Obama per concretar un Estat palestí en el termini d'un any. Des d'un principi es va imposar **el clima d'escepticisme enfront d'aquest nou diàleg i es va aguditzar després que Israel decidís no renovar la moratòria en la construcció de colònies** jueves a Cisjordània que vencia el 26 de setembre. Malgrat els incentius oferts pels Estats Units per a una nova moratòria –20 avions de com-

bat i garanties com el veto a l'ONU a resolucions contràries als interessos d'Israel– el Govern de Netanyahu i els seus aliats polítics d'extrema dreta no van anunciar un canvi de política i Washington va optar per renunciar a la paralització de les colònies com a condició per a les negociacions de pau. Al llarg de 2010 el Govern israelià va promoure iniciatives que van complicar les negociacions, com l'exigència als palestins de reconèixer

Israel com un Estat jueu, el projecte de llei que exigeix un jurament de fidelitat als no jueus que desitgen la nacionalitat israeliana i l'exigència d'un referèndum abans de qualsevol decisió que comprometi el futur de Jerusalem Oriental. Aquest territori, que els palestins consideren la seva capital, va ser annexionat per Israel el 1980 en una decisió no reconeguda per la comunitat internacional. Paral·lelament, i arran del bloqueig en el diàleg, els palestins van posar en marxa una ofensiva diplomàtica per tal d'assolir un reconeixement internacional de l'Estat palestí durant el 2011. Països com Argentina, Bolívia, Brasil i Equador havien donat suport a aquesta iniciativa fins a final de 2010.

Iemen	
Inici:	2004
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, seguidors del clergue Al-Houthi (Al-Shabab al-Mumen)
Intensitat:	2
Evolució:	=
Síntesi:	

El conflicte es va iniciar el 2004 quan els partidaris del clergue al-Houthi, pertanyents a la minoria xiïta, van iniciar una rebel·lió al nord del Iemen amb la intenció de reinstaurar un règim teocràtic similar al desaparegut el 1962. El Govern assegura que els insurgents pretenen la reinstauració d'un règim teocràtic com el que va imperar durant mil anys a la zona, fins al triomf de la revolució republicana de 1962. Els rebels acusen el Govern de corrupció i de desatendre les regions muntanyoses septentrionals, alhora que s'han oposat a la seva aliança amb els Estats Units en la lluita contra el terrorisme. El conflicte s'ha cobrat milers de víctimes i ha provocat el desplaçament forçat de més de 300.000 persones. Diverses treves subscriïdes en els últims anys s'han trencat successivament amb la represa d'hostilitats. A l'agost de 2009 el Govern va impulsar una nova ofensiva contra els insurgents que va derivar en l'etapa més violenta del conflicte, la internacionalització va quedar en evidència després de la intervenció directa de forces de l'Aràbia Saudita contra els al-houthistes a la zona fronterera. Les parts van acordar un nou alto el foc el febrer de 2010, però la situació a la zona es manté altament volàtil.

L'any es va iniciar amb expectatives amb motiu de la signatura, a mitjan febrer, d'una treva entre el Govern

46. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

47. B'Tselem. "Ten years to the Second Intifada: Summary of Data". Press Release. Jerusalem: B'Tselem, 27 de setembre de 2010. <http://www.btselem.org/english/press_releases/20100927.asp>.

48. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

d'Abdullah Saleh i els insurgents xiïtes del nord del país, després de més de set mesos de durs enfrontaments que van deixar centenars de víctimes mortals i milers de desplaçats interns, que elevarien la xifra total de població desplaçada des de 2004 a unes 325.000 persones.⁴⁹ Els al-houthistes van acceptar les condicions de Sanà relatives a la retirada dels milicians d'edificis oficials, la reobertura de carreteres, el compromís de no atacar Aràbia Saudita, el retorn de les armes requises a l'Exèrcit i l'alliberament de presoners. Al març, Saleh va declarar la fi de la guerra i poc després, amb motiu del vintè aniversari de la unificació del Iemen, va anunciar l'amnistia per a desenes de membres del grup empresonats. No obstant això, complint amb els pronòstics d'analistes que advertien sobre la fragilitat del cessament d'hostilitats, la violència es va reprendre poc temps després, paral·lelament a la intensificació d'altres focus de tensió al país.⁵⁰ En un principi, els enfrontaments van ser protagonitzats per al-houthistes i membres de tribus progovernamentals, però després van involucrar també soldats iemenites, en incidents que van provocar la mort de desenes de persones. **Els xocs més greus des de l'inici de la treva es van produir entre el 15 i el 23 de juliol, amb 70 víctimes mortals.**

En aquest context i per mediació de Qatar, a final d'agost el Govern i els al-houthistes van tornar a signar un acord, que no aportava novetats en termes de contingut, però que posava data a la implementació dels pactes previs. En concret, els al-houthistes exigien l'alliberament de milers de presoners. Malgrat el clima de tensió, al juliol un grup de dirigents al-houthistes va acceptar participar en una mesa de diàleg nacional convocada pel Govern i formada pels diferents grups polítics del país. Cap a final d'any es va reprendre la violència, que va causar desenes de morts i va posar en dubte la vigència de la treva. Aquesta situació va fer que molts desplaçats interns desistissin de retornar a casa seva. Segons les xifres de l'ACNUR, només 14.000 de les 325.000 persones que es van veure obligades a fugir havien tornat a les seves localitats d'origen a causa de la falta d'estabilitat i seguretat, i la presència al terreny de materials explosius. Al llarg de l'any, organitzacions de defensa dels drets humans van insistir en la necessitat que s'investiguessin els presumptes crims de guerra comesos en el marc d'aquest conflicte armat, ja que existeixen denúncies d'ús de violència indiscriminada, execucions sumàries i utilització de nens soldats, entre altres abusos. A final de 2010, informacions de premsa sobre dos atacs suïcides contra al-houthistes, que van causar la mort de 25 persones i que van ser reivindicats presumptament per al-Qaida a la Península Aràbiga (AQPA), van promoure especulacions sobre

l'increment de la tensió sectària entre sunnites i xiïtes al nord del Iemen.

1.4. Altres qüestions vinculades a la conflictivitat internacional

En aquest apartat es tracten altres temes de l'agenda internacional, com són els embargaments d'armes i el desplegament de missions internacionals al món.

a) Embargaments d'armes

En virtut del Capítol VII de la Carta de Nacions Unides, el Consell de Seguretat de l'ONU pot adoptar mesures coercitives per mantenir o restablir la pau i la seguretat internacionals, que van des de sancions econòmiques o d'altra índole, que no suposin l'ús de la força armada, fins a la intervenció militar internacional.⁵¹ L'ús de sancions obligatòries té per objecte exercir pressió sobre un Estat o entitat perquè compleixi amb els objectius fixats pel Consell de Seguretat sense necessitat de recórrer a l'ús de la força.⁵² Les sancions poden ser econòmiques i comercials en sentit ampli, o mesures més selectives, com embargaments d'armes, prohibicions de viatjar, restriccions financeres o diplomàtiques, o ambdues coses, de tipus selectiu i de tipus general. La UE també estableix embargaments d'armes vinculants per als Estats Membres de l'organització europea, que en uns casos responen a la implementació dels embargaments d'armes que imposa Nacions Unides i, en altres casos, a iniciatives pròpies de la UE.

L'any 2010, es van comptabilitzar 27 embargaments d'armes dirigits en un total de 16 estats i grups armats no estatals,⁵³ un menys que l'any anterior, a causa de l'aixecament de l'embargament d'armes a Uzbekistan el 31 d'octubre de 2009 per part de la UE, en considerar que s'havia produït una millora de la situació dels drets humans al país des dels fets d'Andijan. D'aquests, 12 embargaments van ser imposats per Nacions Unides i 15 per la UE. El Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar la resolució 1940 el 29 de setembre per la qual va decidir posar fi a les mesures decretades en els paràgrafs 2, 4 i 5 de la resolució 1171 de 1998; per això, va aixecar l'embargament d'armes i totes les sancions vigents a Sierra Leone. Un mes després, el 29 d'octubre, la UE va imitar la decisió del Consell de Seguretat de l'ONU.

49. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

50. Vegeu els resums del Iemen (sud) i Iemen (AQPA) al capítol 2 (Tensions).

51. Per a més informació sobre el Comitè de Sancions del Consell de Seguretat de l'ONU, vegeu <<http://www.un.org/spanish/sc/committees>>.

52. Els mecanismes de sancions i, en concret, els embargaments d'armes, han estat utilitzats de forma desigual des de la creació de Nacions Unides. Entre 1945 i 1989 només van ser utilitzats en dos contextos, vinculats al procés de descolonització: a l'antiga Rhodèsia del Sud (actual Zimbabue) entre 1968 i 1979 (a causa de la inestabilitat interna); i a Sud-àfrica entre 1977 i 1994 (per la intervenció sud-africana en els països veïns, la violència i inestabilitat interna i el sistema de discriminació racial de l'Apartheid). L'abandonament d'aquests mecanismes durant la Guerra Freda es va emmarcar, com altres instruments de Nacions Unides, en la política de competència entre blocs, fet pel qual la fi de la Guerra Freda va suposar, com en altres àmbits, un activisme creixent de l'organització en aquest camp, facilitant la imposició d'embargaments d'armes. El seu ús també va afavorir l'enfortiment del paper de Nacions Unides com a garant de la pau i la seguretat internacionals. I, a més, els embargaments d'armes van ser progressivament vistos com un tipus de sancions més efectives que les sancions econòmiques, per centrar-se en les elits dels estats i en els grups armats no estatals, limitant el seu impacte humanitari.

53. Hi ha dos embargaments d'armes voluntaris, un imposat per l'OSCE sobre Armènia i Azerbaidjan el 1992, i un altre imposat per ECOWAS sobre Guinea el 2009.

Taula 1.2. Embargaments d'armes vigents decretats per Nacions Unides, la UE i l'OSCE

Embargaments decretats per Nacions Unides		Embargaments decretats per la UE	
País*	Entrada en vigor-Fi	País	Entrada en vigor-Fi
Milícies talibanes i al-Qaida**	2002	Milícies talibanes i al-Qaida**	2002
Côte d'Ivoire	2004	Xina	1989
Congo, RD (excepte al Govern)	2003	Côte d'Ivoire	2004
Eritrea	2009	Congo, RD (excepte al Govern)	2003
Iran	2006	Iran	2007
Iraq (excepte al Govern)	2003	Iraq (excepte al Govern)	2003
Líban (excepte al Govern)	2006	Guinea	2009
Libèria (excepte al Govern)	1992	Líban (excepte al Govern)	2006
RPD Corea	2006	Libèria (excepte al Govern)	2001
Sierra Leone (RUF)	1997-2010	Myanmar	1991
Somàlia (excepte al Govern)	1992	RPD Corea	2006
Sudan (Darfur) (excepte al Govern)	2004	Sierra Leone (RUF)	1998-2010
Embargaments decretats per l'OSCE		Somàlia (excepte al Govern)	2002
Armènia - Azerbaidjan(Nagorno-Karabakh)	1992	Sudan	1994
Embargaments decretats per ECOWAS		Zimbabue	2002
Guinea	2009		

* En negreta, país o grup en conflicte armat.

** Embargament no lligat a un país o territori en concret

Font: SIPRI. *Arms Embargoes Database*. 2010.

Cal assenyalar que 11 dels 15 embargaments establerts per la UE responen a la implementació dels embargaments del Consell de Seguretat de l'ONU.⁵⁴ Els quatre restants corresponen a iniciatives pròpies de la UE: la Xina, Myanmar, Guinea i Zimbabue.

Dels 16 Estats i grups armats no estatals assenyalats per les dues organitzacions, sis fan referència a conflictes armats actius actualment (Myanmar, Sudan [Darfur] i els grups armats a l'Iraq, Somàlia, RD Congo i l'Afganistan). Dels altres deu, set fan referència a escenaris de tensió d'intensitat variable (la Xina, Eritrea, l'Iran, Guinea, el Líban, RPD Corea i Zimbabue) i els tres restants han superat recentment conflictes armats i es troben en fase de construcció de pau postbèl·lica (Côte d'Ivoire, Libèria i Sierra Leone) amb diferents graus de tensió interna, que en el cas de Côte d'Ivoire es troba al caire del conflicte armat. Més enllà de les crítiques que es puguin fer als embargaments i la seva eficàcia, **existeixen 24 conflictes armats en què ni el Consell de Seguretat de l'ONU ni la UE han plantejat l'establiment d'un embargament d'armes** com a mesura sancionadora. A més, **hi ha unes 60 situacions de tensió de més o menys intensitat que tampoc no són objecte d'embargaments**. En molts d'aquests casos, el caràcter preventiu dels embargaments d'armes podria suposar una reducció de la conflictivitat.

b) Missions internacionals

Una altra dimensió que cal destacar en relació amb la conflictivitat global durant el 2010 està relacionada amb les missions internacionals. El desembre de 2010 hi havia 16 operacions de manteniment de la pau de l'ONU, una missió política dirigida i que comptava amb el suport del Departament de Missions de Manteniment de la Pau de l'ONU (UNAMA) i deu operacions polítiques i de construcció de pau de l'ONU, que comptaven amb el suport del Departament d'Afers Polítics de l'ONU a tot el món. Pel que fa a la perspectiva regional, de les 27 missions de l'ONU al món, aproximadament la meitat (13) es trobaven al continent africà, sis a l'Orient Mitjà, cinc a Àsia, dues a Europa i una a Amèrica. D'altra banda, juntament amb Nacions Unides, cal destacar la participació d'altres organitzacions de caràcter regional en tasques militars, polítiques i de construcció de pau, com l'OSCE (amb 18 missions a Europa i Àsia Central), la UE (14 missions a Àfrica, Àsia, Europa i Orient Mitjà), l'OTAN (set missions a Europa, Àsia, Àfrica i Orient Mitjà), la CEI (una missió a Europa), la UA (una missió a Àfrica), l'OEA (una missió a Amèrica), la CEEAC (una missió a Àfrica) i set operacions de caràcter multilateral sota el paraigües de països o grups de països. Per tant, des de la perspectiva regional, si s'afegeix a la presència de Nacions Unides la de la res-

54. En el cas del Sudan, la UE el va establir per al conjunt del país el 1994 i el Consell de Seguretat de l'ONU per a la regió de Darfur el 2004; en el cas de l'Iran responen a diferents tipus d'armament.

ta d'organitzacions regionals, **Àfrica és el continent on hi ha més presència de missions internacionals (24 missions), seguit per Europa (23), Àsia (16), Orient Mitjà (12) i Amèrica (dues).**

Els canvis produïts durant l'any 2010 van fer referència a les discussions sobre la no renovació de dues missions de manteniment de la pau, la MINURCAT i la MONUC, per pressions dels governs del Txad i de la RD Congo, respectivament.⁵⁵ Tots dos contextos continuaven greument afectats per la violència, de manera que les pressions per forçar la retirada de les dues missions van ser vistes per nombrosos analistes com una mesura de política interna més que com a conseqüència de les millores en la situació de seguretat. En el primer cas, les negociacions entre el Txad i Nacions Unides van acabar en un pla de retirada per fases que va culminar el desembre de 2010. En el segon cas, les negociacions van arribar a un acord per a la retirada de la MONUC el 30 de juny de 2011, i la seva transformació en l'anomenada Missió d'Estabilització de Nacions Unides a la República Democràtica del Congo (MONUSCO). D'altra banda, Nacions Unides va decidir substituir la BINUB a Burundi per l'Oficina de Nacions Unides a Burundi (BNUB) a partir de gener de 2011, una presència més reduïda i limitada a aspectes de governabilitat i drets humans i justícia. Al mateix temps, el gener de 2010 la UNOGBIS es va transformar en una oficina integrada, la UNIOGBIS.⁵⁶

El debat sobre les missions integrades es va iniciar a partir de 2001 però la seva posada en marxa efectiva no es va produir fins a l'establiment de la missió integrada de Timor Oriental el 2006. Després van seguir la BINUB (2007), UNIPSIL (2008), BINUCA (2009) i UNIOGBIS (2010). Pel que fa a la resta de missions fora de l'àmbit de Nacions Unides, cal destacar que al setembre la UE va tancar la missió de suport a la reforma del sector de la seguretat a Guinea Bissau, activa des de 2008.⁵⁷

Les missions de l'ONU van estar formades per uns de 124.000 efectius⁵⁸ i 1.700 efectius més que feien referència a les missions polítiques i de construcció de pau, superant les xifres de 2009. Això posa de mani-

fest el continu augment de missions i efectius que s'està registrant en l'última dècada. Des de juny de 1999, quan es va assolir la xifra més baixa des de la fi de la Guerra Freda (13.000 cascos blaus), fins a l'actualitat, l'increment ha estat constant però alguns contextos no disposen del contingent complet que estableix el mandat de la missió. A aquesta xifra s'haurien d'afegir els contingents de l'OTAN (més de 70.000 efectius, segons la mateixa organització), de la UE (gairebé 7.300 efectius entre policies i militars), de la CEI (prop de 1.300 efectius en un context), CEEAC i UA (8.000 efectius a Somàlia), i set operacions de diversos països (al voltant de 56.000 militars i policies, inclosa l'Operació dels Estats Units a l'Iraq). En total, en termes generals, **el nombre d'efectius en missions internacionals va superar la xifra de 258.000 desplegats arreu del món, sense comptar el personal civil que acompanya les missions que no són de l'ONU, xifra que es desco-neix.** A aquesta xifra es podrien afegir els 4.000 militars addicionals que s'uniran en breu a l'AMISOM, que arribarà als 12.000 efectius, i els 2.000 soldats que se sumaran al contingent de l'ONUCI. Finalment, caldria afegir l'operació marítima combinada que té lloc a l'oceà Índic, de la qual només es coneix el component de l'EU NAVFOR (1337) i el de l'OTAN (inclòs en la xifra total de 70.000 efectius, no desglossada per missions). A aquests efectius se sumen la Combined Task Force 151 (liderada per la V Flota nord-americana) i vaixells d'altres estats, com el Japó, la Xina, l'Índia i Aràbia Saudita, entre d'altres.

El creixent recurs al capítol VII de la Carta de Nacions Unides en el disseny del mandat de les missions de pau de Nacions Unides està comportant una major participació en escenaris de violència. Aquestes missions, de caràcter multidimensional, s'estableixen en contextos cada vegada més violents i amb mandats cada vegada més complexos, com evidencia el fet que la xifra de víctimes mortals d'efectius de les missions de l'ONU s'hagi triplicat des del final de la Guerra Freda, passant de 800 el 1991 a 2.846 el desembre de 2010. Al mateix temps, en els últims anys també s'estan incrementant les operacions militars dissenyades en el marc del capítol VII, amb el beneplàcit del Consell de Seguretat de l'ONU.

55. Vegeu els resums del Txad i de la RD Congo (est) en aquest capítol.

56. Una missió integrada és aquella «en la qual hi ha una visió compartida entre tots els actors de Nacions Unides pel que fa als objectius estratègics de la presència de Nacions Unides a nivell de país. Aquesta estratègia hauria de reflectir una comprensió compartida del sistema operatiu i l'acord sobre la forma de maximitzar l'eficàcia, l'eficiència i l'impacte de la resposta general de l'ONU». Vegeu United Nations. *United Nations Peacekeeping Operations, Principles and Guidelines*. Nova York: Department of Peacekeeping Operations of the United Nations, gener de 2008. <http://pbpu.unlb.org/pbpps/Library/Capstone_Doctrine_ENG.pdf>.

57. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

58. Dels 124.000 efectius de les missions de pau de l'ONU, 99.926 corresponen a personal militar i policial, a data d'agost, i el 3,33% d'aquesta xifra (3.332 militars i policies) correspon a dones. La xifra més elevada es va assolir el març de 2011, amb 101.939 efectius militars i policials. Al novembre, aquesta xifra s'havia reduït a 99.245 efectius militars i policials. Dades a 10 de desembre de 2010.